

Sametingets årsmelding 2007

Vedtatt den 27. februar 2008

Sak 006/08

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Ávjovárgeaidnu 50
N-9730 Karasjok/Kárášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
Telefaks +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

SAMETINGET	4
NY VALGORDNING	4
LIKESTILLING	4
SAMISK STATSTIKK	5
SAMARBEID	5
<i>Det regionale samarbeidet</i>	5
Samarbeidsavtalene	5
Forvaltningsreformen	5
<i>Det samiske samarbeidet</i>	6
Årlige møter mellom sameministrene og sametingspresidentene.....	6
Interreg IV A Nord og delprogram Interreg IV A Sápmi	6
<i>Det internasjonale samarbeidet</i>	7
Nordområdeutvikling	7
Arktisk samarbeid	7
Barentssamarbeidet	8
Europapolitisk forum	8
FN	8
RETTIGHETER	9
<i>Selvbestemmelse</i>	9
<i>Konsultasjoner</i>	10
<i>Sametingets formelle stilling</i>	11
<i>Utvikling og oppfølging av internasjonale folkerettsinstrumenter</i>	12
<i>Anerkjennelse og lovfesting av samiske land- og ressursrettigheter</i>	13
<i>Internasjonal politikonferanse</i>	14
BÆREKRAFTIG MILJØFORVALTNING	14
<i>Klimaendringer</i>	14
<i>Arealvern</i>	15
<i>Verneplaner</i>	15
<i>Rovviltforvaltning</i>	16
<i>Energi og vindkraft</i>	17
Motorferdsel.....	17
Kunnskap, kapasitet og myndighet	17
KULTURMINNEVERN	18
SAMEFOLKETS FOND	19
KULTUR	19
<i>Kulturelle uttrykk</i>	20
<i>Kulturelle arenaer og møteplasser</i>	20
Samiske institusjoner	20
Idrett.....	21
Kirke	21
Museer	21
<i>Recalling Ancestral Voices – Tilbakeføring av samisk kulturarv</i>	22
<i>Grenselosene</i>	23
<i>Samarbeid mellom Sametinget og ABM-utvikling</i>	23
<i>Media</i>	23
SPRÅK	23
BARNEHAGE	24
OPPLÆRING	25
<i>Gávnos</i>	25
<i>Kunnskapsløftet – Samisk</i>	25
Kompetanseheving	26
<i>Konferanser</i>	26
<i>Læremiddelutvikling</i>	26
<i>Opplæringsloven og forskrifter</i>	27
<i>Samisk foreldrerepresentant i Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)</i>	27
NÆRING	28
<i>Duodji</i>	29
<i>Reiseliv</i>	29
<i>Jordbruk</i>	30
<i>Forvaltning av anadrome og marine ressurser</i>	30
<i>Reindrif</i>	32
<i>Verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og samisk reiseliv</i>	33

HELSE OG SOSIAL	33
<i>Samiske barns rettigheter</i>	34
<i>Stortingsmelding om nasjonal strategi for å utjevne helseforskjeller i Norge</i>	34
<i>Internasjonalt engasjement</i>	34
<i>Samarbeidsorganet mellom Sametinget og regionale helseforetak</i>	34
<i>Seminarer og konferanser</i>	34
<i>Evalueringen/omstruktureringen av profesjonsstudiet i medisin ved Universitetet i Tromsø</i>	35
<i>Ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter og behov innenfor spesialisthelsetjenesten</i>	35
<i>Oppfølging av nasjonal helseplan</i>	35
<i>Prosjektmidlene</i>	35

Sametinget

Sametinget legger til grunn at den norske staten er etablert på territoriet til to folk: Samer og nordmenn. Begge folk har den samme rett og de samme krav til å utvikle sin kultur og sitt språk. Som urfolk har samene et folkerettslig krav på et særlig kulturvern og selvbestemmelse. Sametinget arbeider for vitalisering av samisk språk, kultur, nærings- og samfunnsnivå.

Sametingets rolle som samenes eget parlament er å utvikle en politikk som gagnar de samiske samfunn. Samtidig må Sametinget få reell innflytelse til å iverksette denne politikken på områder som er viktig for de samiske samfunn. Sametinget må ha reell innflytelse når de politiske og økonomiske rammebetingelsene skal fastsettes.

Ny valgordning

Sametinget har fremmet et lovforslag til ny valgordning som er oversendt Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Lovforslaget tar utgangspunkt i fagutvalgets innstilling om valgordningen som ble lagt fram i april 2007. Omleggingen til en ny valgordning innebærer blant annet at antall valgkretser reduseres fra 13 til 7 og antallet representanter fra 43 til 39. Målene med omleggingen er primært å få økt proporsjonalitet mellom avgitte stemmer og hvem som blir valgt inn på Sametinget, samt å sikre at valgoppgjøret går raskere. Videre mener Sametinget at de nye valgkretsene bør få navn i sameloven. Derfor er det også fremsatt et forslag på samiske og norske navn på valgkretsene.

Sametinget har til Regjeringen foreslått at Sametinget tillegges forskriftskompetanse i forbindelse med gjennomføring av sametingsvalg. Det må være en forutsetning at Sametinget i størst mulig grad gis myndighet til å beslutte over gjennomføring av egne valg. Departementet mener at innføringen av en ny valgordning skal kunne la seg gjennomføre i tide til valget i 2009.

Likestilling

Likestilling er en integrert del av Sametingets politikk. Sametinget har som målsetning å integrere et likestillingsperspektiv som en gjennomgående del av alt arbeid i Sametinget.

Sametinget har gjennom dialog med ulike organisasjoner funnet prosjekter som kan fremme likestilling i samiske samfunn. Sametingets likestillingsmidler har delvis finansiert ulike prosjekter og konferanser. Sametinget vil spesielt vise til konferansen om ungdom og holdninger til seksualitet i Sápmi. Sametinget har også vært med på å finansiere seminaret om vold i nære relasjoner i samiske lokalmiljø, arrangert av Norgga-Sáráhkká. Sametinget har videre gitt tilskudd til mannforeningen Dievddut i Kautokeino.

Sammen med flere samiske organisasjoner har Sametinget arrangert Sámis – nordisk samisk likestillingskonferanse. Konferansens målsetting var å innlemme samisk likestillingsarbeid i det etablerte nordiske samarbeidet. Det ble satt fokus på kjønnslikestilling i samiske samfunn spesielt, og urfolkssamfunn generelt. Konferansen hadde deltakere fra Norge, Sverige og Finland, samt urfolksrepresentanter fra Grønland og Nordvest-Russland. Konferanserapporten konkluderer med at arbeidet med samisk likestilling må institusjonaliseres, og at det må arbeides med å koordinere samisk likestillingsarbeid i fire land.

Som en oppfølging av likestillingskonferansen ble det arrangert et miniseminar om likestilling for Sametingets representanter i mai. Sametingsrådets likestillingspolitiske redegjørelse ble samtidig lagt fram for Sametingets plenum. Sametingets likestillingspolitiske handlingsplan vil bli lagt fram i 2008.

Samisk statistikk

For å kunne ta gode politiske beslutninger må en ha kunnskap om utviklingen i samfunnet. Dette innebærer tallmateriale og kunnskapsbasert beslutningsgrunnlag som kan gi et bilde av hvor vi er. Statistikk og forskning er verktøy som både kan fortelle oss hvor vi er, og måle effekten av politiske tiltak. I dag finnes det lite statistikk om samiske samfunnsforhold.

Rammeavtalen mellom Sametinget og Statistisk sentralbyrå om produksjon av samiskrelatert statistikk er videreført i 2007. I februar 2008 blir andre utgave av samisk statistisk årbok utgitt. Utvalget til statistikken er geografisk basert og definert til å omfatte det geografiske virkeområdet (nord for Saltfjellet) for Sametingets søkerbaserte tilskudd til næringsutvikling. Statistisk sentralbyrå samarbeider med Samisk Høgskole/Nordisk Samisk Institutt om utarbeiding av statistikken.

Det ble i 2007 nedsatt en faglig analysegruppe som årlig skal avlegge en rapport om situasjon og utviklingstrekk i samiske samfunn. Dette i henhold til konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget.

Samarbeid

Det regionale samarbeidet

Samarbeidsavtalene

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med alle fylkeskommuner i de samiske områdene. Samarbeidsavtalene er et redskap for å sikre mer stabile og forutsigbare rammebetingelser. Målet med samarbeidsavtalene er å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv. Det avholdes årlige møter på politisk nivå med de aktuelle fylkeskommunene. Det rapporteres årlig til fylkestingene og Sametinget over aktivitet, utvikling og midler som er brukt. Begge parter må følge opp avtalene. Det er viktig med årlig status i arbeidet med å nå målene.

Samarbeidsavtalene revideres og oppdateres jevnlig. Revidert samarbeidsavtale mellom Troms fylkeskommune og Sametinget ble vedtatt av plenum i november. Revidert samarbeidsavtale mellom Sametinget og Finnmark fylkeskommune er signert av partene og vil bli behandlet i 2008. Den reviderte avtalen med Troms har et forsterket fokus på næringsutvikling, arealspørsmål og gir ny satsing overfor barn og unge. Samtidig videreutvikles den brede satsingen innen samisk kultur, hvor også samiske kultursentra vil gis nye utviklingsmuligheter. Avtalen inkluderer blant annet nye artikler om bærekraftig utvikling, Finnmarkseiendommen, arealforvaltning og folkehelse. Videre legger den til rette for en utvidet satsing på kultur, næringsutvikling og nordområdearbeid.

Det årlige møtet på politisk nivå mellom Sametinget og fylkeskommunene i sørsamisk område ble avholdt i mai. Hensikten med møtet var å gjennomgå status for tiltakene i samarbeidsavtalen som ble inngått i 2005. Prioriterte områder for 2008 vil være språkutviklingsprogrammet, samisk innhold i den videregående skole og skolenettverk. I tillegg er det ønskelig å få til samarbeid om rovvilt.

Sametinget vil arbeide for å videreutvikle samarbeidsavtalenes innhold og geografiske virkeområde. I første omgang vil et samarbeid med Oslo kommune være naturlig.

Forvaltningsreformen

Fra 2010 skal det gjennomføres en forvaltningsreform. Nye folkevalgte regioner skal erstatte dagens fylkeskommuner, ansvars- og oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene skal avklares og den regionale statlige forvaltningen skal gjennomgås.

Sametinget har vært opptatt av at oppgaveoverføringene ikke må svekke innflytelsen som Sametinget har i saksområdene. Dette innebærer at Sametinget ved oppgaveoverføringer til regionene fortsatt skal ha tilsvarende innflytelse som man har gjennom konsultasjonsavtalen.

Sametinget har i konsultasjoner med Regjeringen signalisert ønsket om sterkere regioner med overføring av større oppgaver til regionene. Dette gir gode muligheter for bedre planlegging ut fra helhetsperspektiv. Regionene kan styre ressursene fra flere sektorer i samme retning og skape muligheter for en regional planlegging som trekker i samme retning. Det er viktig at regionene sikres ressurser og kompetanse for å følge opp statens samepolitikk. Det er viktig at Sametinget får en reell rolle i de styrende organ som forvalter ressursene i regioner med samiske tradisjonelle bruks- og bosettingsområder, i henhold til ILO-konvensjon nr. 169. Dette prinsippet må komme til anvendelse ved regional forvaltning av ressurser.

Det samiske samarbeidet

Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et institusjonalisert samarbeid mellom sametingene i Finland, Sverige og Norge i saker som berører samer i flere stater eller samene som ett folk. Samene fra russisk side er permanente deltakere. SPR er den samiske stemmen internasjonalt.

Sametinget i Norge har i februar 2007 overtatt presidentvervet i SPR. SPR har vært opptatt av arbeidet med FNs urfolkserklæring og nordisk samekonvensjon.

Ved Permanent forums sesjon i mai 2007 hadde SPR et eget arrangement hvor arbeidet med Nordisk samekonvensjon ble tatt opp. Forut for sesjonen tok SPR initiativ til å arrangere en arktisk workshop med medlemmer fra statlige myndigheter, sametingene, urfolksorganisasjoner og eksperter. Det ble utferdiget en rapport fra workshopen til Permanent forum.

SPR anser likestillingsarbeidet som svært viktig for det samiske samfunnet og har derfor for første gang utdelt Nordisk likestillingspris i mars 2007. Prisen gikk til Ristenrauna Magga for hennes arbeid for samisk språk, samiske helsetjenester og sitt arbeid mot rusmisbruk.

Under Nordisk Råds åpningssesjon i Oslo i oktober fremhevet presidenten i SPR at språk, miljø og tradisjonelle kunnskaper som sentrale temaer for det samiske folket. Videre ble de nordiske stater utfordret til å sikre at en fremtidig nordisk samekonvensjon blir en realitet.

Årlige møter mellom sameministrene og sametingspresidentene

De nordiske ministrene ansvarlig for samiske saker og sametingspresidentene har hatt møte i Stockholm i november. Under møtet ble det konstatert at spørsmålet om finansiering av Samisk parlamentarisk råd for øyeblikket synes løst, ved at budsjettmidler vil bli stilt til rådighet i alle tre land. Videre ble det besluttet å redusere antall medlemmer i bedømningskomiteen for den samiske språkprisen "Gollegiella" fra sju til fem. Reduksjonen skjer ved at kun den regjering som har formannskapet skal være representert i bedømningskomiteen.

Ministrene og sametingspresidentene konstaterte med tilfredshet at FNs generalforsamling har vedtatt FNs urfolkserklæring. Urfolkserklæringen representerer et viktig bidrag i utformingen av samepolitikken i Finland, Norge og Sverige. Sverige har påtatt seg å oversette erklæringen til nordsamisk og svensk. Vedtaket er en historisk milepæl i arbeidet for anerkjennelsen av urfolks menneskerettigheter og friheter. Erklæringen bekrefter at urfolk er å anse som "folk" med samme verdighet og rettigheter som andre folk.

Interreg IV A Nord og delprogram Interreg IV A Sápmi

I det nye Interregprogrammet for programperioden 2007-2013, har Sametinget gått inn for videreføring av samisk programdeltakelse. Interreg IV A Sápmi skal dekke hele det samiske

bosettingsområdet. Sametinget ved Samisk parlamentarisk råds norske delegasjon vil fortsatt foreslå representanter til den samiske beslutningsgruppen og til overvåkningskomiteen.

Det internasjonale samarbeidet

Nordområdeutvikling

For Sametinget er det svært viktig at urfolkene i nord skal ha en sterk posisjon og rolle i utviklingen av sin egen situasjon. Det er derfor viktig med jevnlig kontakt og dialog om nordområdespørsmål mellom Sametinget og statlige myndigheter. På de halvårige kontaktmøtene mellom Sametinget og Utenriksdepartementet har følgende tema vært drøftet: Nordområdestrategier, urfolksarbeidet innenfor rammen av Arktisk råd, Barentssamarbeidet, FN's urfolkserklæring, samiske programmer i EUs territoriale samarbeid, reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige, arbeidet med Nordisk samekonvensjon, samenes tradisjonelle kunnskaper, klimaendringer, informasjons- og kommunikasjonsprosjekt om muligheter og rammer for næringsutvikling i samiske områder og kulturdimensjonen i nordområdene samt finansiering av Sametingets internasjonale satsning. Siste møte ble avholdt i desember 2007.

Sametinget ser det som svært viktig at urfolksrettighetene inkluderes i Utenriksdepartementets arbeid med menneskerettighetene i Russland. Dette ga Sametinget innspill om til møtet mellom utenriksministrene i Norge og Russland i april 2007. Daværende sametingspresident deltok i Norges delegasjon under statsministerens besøk i Russlands i juni 2007. Energisamarbeid, klima og nordområdesatsing sto i sentrum for samtalen. Sametinget ba statsministeren spesielt opp utfordringer knyttet til Kola Saami Radio-Guoládaga Sámi Radio i møtet med guvernøren i Murmansk.

I forbindelse med urfolkernes internasjonale polarår har Sametinget ved flere anledninger framhevet at sikring av urfolksrettigheter som bidrar til ivaretagelse av tradisjonelle kunnskaper og naturressursene, også bidrar positivt med hensyn til klimautfordringene.

Sametinget har i 2007 bevilget midler til flere tiltak innenfor nordområdesatsning. SEG – Samisk nærings- og utredningssenter i Tana har fått tilskudd til prosjektet "Re-etablaring av familiebasert reindrift på Kola". Sametinget har tildelt midler til Árran i Tysfjord til utvikling av studieopplegg om urfolk i et nordområdeperspektiv. Nordland fylkeskommune, og samarbeidspartene Árran og Høgskolen i Bodø bidrar også til finansieringen. Sametinget har også gitt tilskudd til Riddu Riddu senter for nordlige folk.

Sametinget ser behovet for snarlig å realisere et pilotprosjekt om samenes tradisjonelle kunnskaper i regi av Samiske institusjoners nordområdenettverk. Sametinget ser det som nødvendig at nordområdestrategiene konkretiseres ved å etablere et prosjekt om systematisk kartlegging, dokumentasjon og opprettholdelse av tradisjonelle kunnskaper.

Arktisk samarbeid

Sametinget har fulgt opp det norske formannskapet i Arktisk råd gjennom deltakelse i Norges delegasjoner på Senior Arctic Officials (SAO) møtene i 2007. SAO-møtene foregår på embetsmannsnivå, og forestår den løpende oppfølgingen av saker mellom ministermøtene. Klimaendringer og tilpasningsstrategier, helhetlig ressursforvaltning, styrket kunnskapsbase og mer effektivt samarbeid innen bærekraftig utvikling er blant sakene som det jobbes med. Det foregår prosjekter innenfor temaer som klima, energi, hav, helse og overvåking. Sametinget samarbeider tett med Samerådet, som er en av seks urfolksorganisasjoner som har status som permanent deltaker i Arktisk Råd. Sametingets plenum har foreslått at ministermøtet i april/mai 2009 legges til Kautokeino. Dette ble fulgt opp i møtet med UD i desember.

Det arktiske samarbeidet omfatter også samarbeid mellom de parlamentariske forsamlingene i de arktiske statene. De Arktiske parlamentarikerkonferansene arrangeres annet hvert år. I periodene

mellom konferansene er samarbeidet ivaretatt gjennom en komité som møtes noen ganger i året. Det er Samisk parlamentarisk Råd (SPR) som følger møtene i Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region (SCPAR). På møtene har blant annet den Nordlige dimensjon, EUs maritime politikk, klimaendringer og helseproblemer stått på agendaen. I tillegg har det pågått planlegging av den åttende parlamentarikerkonferansen som finner sted i Alaska i august 2008.

Barentssamarbeidet

Sametinget anser det som viktig å styrke og videreutvikle Barentssamarbeidet som et satsingsområde innenfor nordområdesatsingen. Det er derfor Sametinget, som eneste aktør, bevilger årlig støtte til drift av urfolkskontoret i Murmansk. Urfolkskontoret er svært viktig for å bidra til å bedre samarbeidet for urfolk på russisk side.

Arbeidsgruppen for urfolk har utarbeidet et Handlingsprogram for urfolk for perioden 2005 – 2008. En av hovedutfordringene for å realisere tiltakene er finansiering. Sametingsrådet har tatt opp manglende finansiering med Utenriksdepartementet.

Barents Youth Seminar 2007 ble arrangert i Rovaniemi. Hovedtema for seminaret var aktivt medborgerskap og mangfold. Det ble utarbeidet en erklæring som ble lagt fram for utenriksministrene under ministermøtet i Rovaniemi november. I erklæringen ble det understreket at statene må sikre urfolkenes rettigheter i Barentsregionen ved å ratifisere ILO-konvensjon nr. 169, og bruke den nylig vedtatte FN-erklæringen om urfolks rettigheter i sitt arbeid.

Det ble avholdt et fellesmøte mellom Barents Regionale ungdomsråd (BRYC) og Barents Regionale Arbeidsgruppe for ungdomsspørsmål (RWGYI) under seminardagene. SUPU er representert som urfolkenes representant i BRYC, og Sametinget ved administrasjonen er representert som urfolkenes representant i RWGYI.

I forbindelse med revideringen av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og fylkeskommunene i Troms og Finnmark er partene blitt formelt enige om å særskilt arbeide videre med spørsmål om urfolksrepresentasjon i Barentsrådet og Barents regionråd, samt om det skal avsettes midler til oppfølging av handlingsprogrammet for urfolk innenfor Barentssamarbeidet.

Sametinget understreker at urfolksperspektivet vektlegges når samarbeidsstrukturene i Barentssamarbeidet gjennomgås. Urfolkene må være en likeverdig part i det institusjonelle samarbeidet.

Europapolitisk forum

Sametinget deltar i Europapolitisk forum. På Europapolitisk forums møte i mars var ett av temaene "Urfolksdimensjonen i Europa - utfordringer og muligheter". Sametinget bidro også i forkant av møtet med forslag til innhold og bidragsyttere. Sametinget deltok også på møtet i november hvor temaet var energi og klima.

FN

Forente Nasjoners Permanente Forum (PFII) for urfolk avholdt sin 6. sesjon i mai 2007. Denne sesjonens hovedtema var urfolks landområder territorier og naturressurser. Sametingene, Samerådet, Grønlands hjemmestyre og ICC hadde utarbeidet en seminarrapport som ble forelagt FNs permanente forum på bakgrunn av Arctic Regional Workshop som ble avholdt i København i mars. Sametinget ser at det er store utfordringer knyttet til oppfølgingen av de prioriterte tiltakene i meldingen om internasjonale satsningsområder. Dette gjelder særlig meldingens overordnede strategier. Sametinget forventer at det raskt opprettes en fast rammebevilgning for Sametingets internasjonale arbeid over Utenriksdepartementets budsjett.

Rettigheter

På det overordnede planet berører Sametingets virksomhet alle typer rettsspørsmål innenfor alle samfunnsområder. Samer har ulike typer rettigheter; individbaserte, som eget folk og som urfolk. Samer har nedarvede rettigheter til sine tradisjonelle land- og vannområder og rett til ressursene i disse områdene som danner det felles materielle kulturgrunnlaget. Rettighetene knytter seg også til områder som språk, utdanning, helse og kulturminner. Rettsgrunnlaget finnes i internasjonale folkerettslige bindende konvensjoner, i intern norsk rett og i samenes sedvaner og rettsoppfatninger.

Som samenes folkevalgte organ i Norge er Sametingets mål å arbeide for anerkjennelse av samenes grunnleggende rettigheter og implementering i lovverk og praktisk forvaltning som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsnivå og eksistensen av ulike samiske tradisjoner. Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre at pågående samiske rettighetsprosesser finner snarlige konklusjoner og løsninger i samsvar med samiske historiske rettigheter og folkeretten. Endelige konklusjoner og beslutninger skal ikke treffes før Sametinget har sluttet seg til disse.

Sametinget ser med bekymring på at skolene i mange samiske lokalsamfunn legges ned på grunn av dårlig kommune økonomi.

Sametinget vil be myndighetene snarest å iverksette tiltak for å beholde skolene, som betyr alt for språket, kulturen og bosettingen i de ulike samiske samfunn i Sápmi.

Selvbestemmelse

I september 2007 vedtok FNs generalforsamling erklæringen om urfolks rettigheter. Vedtaket er en historisk milepæl i arbeidet for anerkjennelsen av urfolks menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Erklæringen anerkjenner uttrykkelig urfolks rett til selvbestemmelse, herunder det samiske folkets rett til fritt å bestemme over egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling og egne naturressurser, samt retten til å fritt bestemme over sin politiske stilling. Erklæringen understreker også samenes rett til å styrke sin politiske, rettslige og økonomiske institusjoner, herunder det folkevalgte Sametinget.

FNs menneskerettighetskomité har i sine spørsmål til Finland, Norge og Sverige i 1999 forutsatt at samene har status som folk med rett til selvbestemmelse i henhold til Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter av 1966 artikkel 1 (SP/ØSK artikkel 1). Dette forutsettes også av ekspertkomiteen som har utredet og foreslått en nordisk samekonvensjon. Regjeringen har ved godkjenningen av FNs urfolkserklæring også uttrykt at de anser at samene har rett til selvbestemmelse. En naturlig og nødvendig forlengelse av erkjennelsen fra Regjeringen er at den også klart uttrykker den oppfatning at samene utgjør et folk med rett til selvbestemmelse i den betydning som følger av SP/ØSK artikkel 1, slik Sverige har gjort i sin rapport til FNs menneskerettighetskomité i 2006.

Det er fortolkningen av ordlyden i SP/ØSK artikkel 1 som danner det rettslige utgangspunkt og rammeverk rundt det materielle innholdet i selvbestemmelsesretten slik den er formulert i urfolkserklæringen og forslaget til nordisk samekonvensjon. Det materielle innholdet i selvbestemmelsesretten må i praksis utformes som et resultat av en gradvis og dynamisk internasjonal fortolkning av disse folkerettsinstrumentene. Sametinget kan ikke se at det foreligger noe folkerettslig grunnlag for å hevde at samenes rett til selvbestemmelse skal tolkes annerledes enn den retten til selvbestemmelse alle folk har etter folkeretten i tråd med disse folkerettsprinsipper. Sametinget ser prinsipielt at det materielle innholdet i selvbestemmelsesretten vil komme til uttrykk på ulike måter avhengig av situasjonen det angjeldende folk eller urfolk er i. Det er ikke opp til den enkelte land å fritt fortolke, avgrense og definere urfolks rett til selvbestemmelse i strid med det synet FNs medlemsstater har gitt uttrykk for i FN erklæringen for urfolks rettigheter. Dette ville i så fall kunne bidra til å undergrave selve meningen med både selvbestemmelsesretten og folkeretten som sådan.

Det konkrete innholdet i selvbestemmelsesretten vil måtte gjennomføres og konkretiseres blant annet gjennom nasjonal lovgiving. Lovarbeidsprosesser innenfor miljø-, ressurs- og landrettighetsfeltet vil her være sentralt, likeledes vil lovgiving knyttet til Sametingets formelle stilling og konsultasjonsrolle overfor statlige myndigheter være viktig ved gjennomføringen av selvbestemmelsesretten. Sametinget ser det som problematisk at Regjeringen på den ene siden uttrykker at samene har rett til selvbestemmelse, men på den andre siden konsekvent har unngått å foreta en reell konkretisering av denne retten i lovprosesser som har vært gjenstand for konsultasjoner i 2007, dette være seg plan- og bygningsloven, havressursloven, mineralloven, naturmangfoldsloven og sameloven. Et viktig element i forhold til selvbestemmelse er at ingen store eller omfattende inngrep skal tillates i de samiske områder uten samenes uttrykkelige samtykke. Sametinget mener at prinsippet om at det bør forutsettes et frivillig avgitt samtykke basert på et informert grunnlag i tunge inngrepssaker er av sentral betydning og har støtte i folkeretten. Prinsippet er viktig i bestrebelsene for å sikre samenes materielle kulturgrunnlag.

Sametinget mener det naturlige utgangspunkt og det mest konstruktive for debatten rundt selvbestemmelse vil være at man øker fokuset mot selvbestemmelsesrettens kjerneinnhold, nemlig at samene fritt skal kunne bestemme over sin økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling, og for sine egne formål fritt forføy over sine egne naturressurser. Sametinget har merket seg at Regjeringen i flere sammenhenger har funnet det nødvendig å gi uttrykk for at urfolks rett til selvbestemmelse er avgrenset mot mulighetene for egen statsdannelse. Fra samisk hold blir det heller ikke, og det har aldri vært, hevdet noe ønske om løsrivelse. Spørsmålsstillingen virker derfor hemmende for debatten i stedet for at den bidrar til å videreutvikle forståelsen og utviklingen av urfolks rett til selvbestemmelse generelt.

Konsultasjoner

Det har vært flere konsultasjonssaker mellom statlige myndigheter og Sametinget i henhold til prosedyrer godkjent av Sametinget 1. juni 2005 og fastsatt ved kgl. res. 1. juli 2005. I 2007 har det vært fullført 13 konsultasjonssaker med departementene. Disse omfatter: plan- og bygningsloven, havressursloven, Norges posisjoner i arbeidet med urfolkserklæringa, tiltakene i stortingsmeldinga om strukturpolitikken for fiskeflåten, tiltakene i stortingsmeldinga om forvaltningen av kongekrabben, forskriften for Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark, Finnmarkskommisjonens sammensetning, mandat og sammensetning av utvalg for fisket i Tanavassdraget, retningslinjer for vernearbeid i samiske områder, verdiskapingsprogram for samiske næringskombinasjoner, verneplan for løvskog i Finnmark, oppdragsdokument til regionale helseforetak og læreplaner i 9 ulike fag i grunn- og videregående skoler. For lovforslaget om ny reindrifstlov og tiltakene i stortingsmeldinga om strukturpolitikken for fiskeflåten ble det ikke fullført konsultasjoner før lovforslag og melding ble fremmet og det var heller ikke etablert enighet med Sametinget om forslagene. For havressurslovens del har Sametinget ikke motsatt seg at loven fremmes nå, men at det i proposisjonen framkommer at og hvordan Regjeringen raskt forplikter seg til å følge opp urfolksdimensjonen slik at loven i sin helhet vil være innefor udiskutable folkerettslige rammer. For de øvrige konsultasjonssakene som har vært avsluttet i 2007 har det i større eller mindre grad vært etablert enighet.

Det pågår i alt 9 konsultasjoner med departementene. Dette omfatter: mineralloven, naturmangfoldsloven, endringer av samelovens valgbestemmelser, forvaltningsreformen, framtidig samisk kulturminneforvaltning, vannkraftutbygging av Forsanvatnet i Nordland, tiltak i stortingsmeldinga om samepolitikken og Sametingets formelle stilling og budsjettprosedyrer. I tillegg til dette pågår flere konsultasjoner om verneplaner i henhold til retningslinjer for vernearbeid i samiske områder.

Konsultasjonsavtalen har virket til at Sametinget har kommet i en tydelig posisjon til statlige myndigheter når det gjelder lover og administrative tiltak av betydning for samiske samfunn. Beslutningene har i større grad ivarett samiske interesser og rettigheter og gitt de en breiere legitimitet. For Sametinget er det viktig å være tydelig på at de folkerettslige konsultasjonsforpliktelsene, som er konkretisert i konsultasjonsavtalen, blir fulgt. Dette også fordi ILOs ekspertkomite i forbindelse med den norske periodiske rapporten i november/desember 2003 slo fast at: ”Prosess og innhold uoppløselig er knyttet sammen i konvensjonens krav”.

Konsultasjonsordningen gir Sametinget mulighet til å ta aktivt del i lovprosesser og andre saker som har stor betydning for samene. Erfaringen hittil har vært at ordningen er blitt håndtert ulikt fra departement til departement, noe som blant annet har ført til at Sametinget ved flere konsultasjoner kun har hatt en begrenset mulighet til å legge frem sitt syn under utarbeidelsen av lovforslag. Dette har medført at sentrale samepolitiske prinsipper ikke har blitt tatt med i den videre prosess. I flere tilfeller har departementene møtt til konsultasjoner uten de nødvendige fullmakter. Dette har vanskeliggjort muligheten for å komme til omforente løsninger. Konsultasjonsprosessen har også lidt under manglende informasjon og dokumenter fra departementenes side, samt at problemstillinger knyttet til urfolksrettslige spørsmål er blitt skjøvet over i framtidige og parallelle prosesser som har gjort at sakene ikke får en helhetlig vurdering og behandling.

I forbindelse med utarbeidelsen av konsultasjonsprosedyrene mellom statlige myndigheter og Sametinget var det enighet mellom departementet og Sametinget om en egen prosess for å komme frem til prosedyrer i tilknytning til Sametingets budsjett, siden dette ville reise særskilte spørsmål og problemstillinger.

På konsultasjonsmøtet i desember 2005 mellom sametingspresidenten og arbeids- og inkluderingsministeren ble det enighet om å nedsette en administrativ arbeidsgruppe som skulle utrede og fremme forslag om Sametingets formelle stilling når det gjelder statens nye budsjettprosedyrer mellom Regjeringen og Sametinget. Arbeidsgruppen avleverte sin rapport i april 2007. Arbeidsgruppen foreslo egne budsjettprosedyrer hvor det blant annet fremmes krav og tilbud som det konsulteres om, og som leder fram til en egen stortingsproposisjon om budsjett for de overordnede økonomiske rammene for Sametingets virksomhet og til samiske formål for øvrig. Et enstemmig Sameting har gitt sin tilslutning til de foreslåtte budsjettprosedyrene. Sametinget konstaterer at Regjeringen så langt har signalisert at den ikke ønsker å følge opp arbeidsgruppens forslag, men heller vil utvikle møterutiner i forkant av Regjeringens budsjettkonferanser. Sametinget ser fram til å komme i gang med konsultasjoner om prosedyrer for budsjettkonsultasjoner. Sametinget anser det likevel som meget vanskelig å ivareta forpliktelsene som følger av ILO-konvensjon nr.169 artikkel 6 og 7 om det skal oppnås reelle budsjettkonsultasjoner i god tro, med målsetting om å oppnå enighet og med full informasjon på alle stadier når Regjeringen vil søke å utforme prosedyrer som skal forholde seg til den ordinære budsjettprosessen i Regjeringen.

Sametingets formelle stilling

En administrativ arbeidsgruppe med medlemmer fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justisdepartementet og Sametinget avleverte i april rapporten om Sametingets formelle stilling og budsjettprosedyrer. Rapporten konkluderer med at det bør foretas flere lovmessige tiltak for å bidra til å sikre Sametingets mer uavhengige stilling til Regjeringen, herunder at det i sameloven stadfestes at Sametinget er et eget rettssubjekt.

Sametinget vedtok enstemmig at den samepolitiske og samerettslige utviklingen siden vedtakelsen av sameloven i 1987 gjør det nødvendig å formelt og i lovs form klargjøre Sametingets selvstendighet og uavhengighet til Regjeringen. En fastsetting av Sametinget som eget rettssubjekt i lov er det eneste reelle alternativet for å oppnå dette. Regjeringen har ikke fulgt opp dette med initiativ til konsultasjoner med Sametinget om en slik lovendring av sameloven i 2007, men har signaliser at den i 2008 vil starte et lovarbeid med sikte på å tydeliggjøre og lovkodifisere gjeldende rett hva angår

Sametingets formelle stilling. Sametinget ser fram til at dette arbeidet kommer raskt i gang med sikte på en lovproposisjon i 2008.

Sametingets forvaltningsmyndighet etter kulturminneloven har vært en prøveordning siden 2001. I april 2005 ble det opprettet en administrativ arbeidsgruppe med medlemmer fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Miljøverndepartementet, Riksantikvaren og Sametinget. Arbeidsgruppen ferdigstilte sin rapport i august 2007. Arbeidsgruppens medlemmer fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Sametinget er enige om at Sametingets myndighet etter kulturminneloven fastsettes gjennom lov, men medlemmene fra Miljøverndepartementet og Riksantikvaren mener en slik myndighet bør departementsdelegeres Sametinget.

Spørsmålet om hvordan myndigheten til å forvalte den samiske kulturarven overføres Sametinget har berøringpunkter med en nærmere avklaring av Sametinget formelle stilling til Regjeringen. Miljøverndepartementet har derfor villet avvente en konsultasjon om den framtidige samiske kulturminneforvaltningen til dette spørsmålet er avklart.

Sametinget har enstemmig vedtatt at det forventer at Sametinget så snart som mulig gis myndighet i kulturminneloven for forvaltning av samiske kulturminner, som en helt sentral del av den samiske kulturarven. Videre har Sametinget vedtatt at det forventer at det må gis en nødvendig budsjettmessig styrking for en framtidsrettet og forsvarlig forvaltning av samiske kulturminner, og at det ikke det ikke vil foreligge et grunnlag for en samisk kulturminneforvaltning lagt til Sametinget om disse forventningene ikke følges opp på en forsvarlig måte. Sametinget ser det derfor som påkrevd at det raskt kommer til en avklaring om Sametingets framtidige myndighet for samiske kulturminner.

Utvikling og oppfølging av internasjonale folkerettsinstrumenter

Folkeretten er grunnsteinen ved lovgivingsarbeid som berører naturressurser, landrettigheter, miljø, språk, kultur og utdanning.

I september 2007 vedtok FN's Generalforsamling erklæringen om urfolks rettigheter. Dette er et arbeid som har pågått siden 1984. De samiske organisasjonene og sametingene i Norden har samarbeidet tett med det internasjonale urfolkssamfunnet for denne erklæringen. De nordiske statene har også arbeidet konstruktivt for erklæringen. Vedtaket er en milepæl i arbeidet for anerkjennelsen av urfolks menneskerettigheter. Erklæringen bekrefter at urfolk er å anse som "folk" med samme verdighet og rettigheter som alle andre folk. Erklæringen er viktig for å gjøre slutt på usynliggjøring og diskriminering av urfolk. Utviklingen av slike folkerettsinstrumenter som urfolkserklæringen er avgjørende viktig for folk som ikke når fram der alminnelig flertallsstyre regjerer. Verdier som retten til eget språk, egen kultur, kontroll over egne naturressurser og råderett over egne landområder er så grunnleggende at et flertall ikke skal kunne krenke dem. Slike begrensninger av flertallsstyret er en akseptert del av et demokrati. Sametinget er selv et resultat av folkeretten og ivaretagelsen av minoritetshensynene innenfor det demokratiske styringssystemet. Sametinget er opptatt av at urfolkserklæringen følges opp og konkretiseres i den videre utviklingen av sameretten og samepolitikken i Norge. Sametinget ser derfor et behov for at Regjeringen og Sametinget i fellesskap foretar en gjennomgang av hvilke rettslige og politiske konsekvenser erklæringen vil ha overfor samene i Norge, og hvilke tiltak som eventuelt bør iverksettes.

Urfolkserklæringen må også være helt sentral i Norges utenriks- og bistandspolitikk overfor land med urfolk. Selv om erklæringen ikke er rettslig bindende på linje med en konvensjon, innebærer det likevel en politisk forpliktelse for staten Norge overfor samene som urfolk. Sametinget ser det som naturlig at Norge arbeider for at erklæringen utvikles gjennom FN's organer til en konvensjon.

Ekspertgruppen for Nordisk samekonvensjon avleverte sin rapport i november 2005. Det var den gang enighet om at denne rapporten skulle følges opp med konsekvensanalyser av forslaget når det gjelder nasjonal lovgiving og internasjonale menneskerettsforpliktelser. Disse analysene skal i sin

tur kunne utgjøre et grunnlag for posisjoner og forhandlinger om en konvensjon. En felles administrativ arbeidsgruppe mellom Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justisdepartementet, Utenriksdepartementet og Sametinget i Norge avleverte 3. oktober en rapport med gjennomgang av utkastet til Nordisk samekonvensjon med tanke på gjeldende folkerettslige forpliktelser og intern rett. Tilvarende analyse er foretatt av den svenske regjeringen hvor Sametinget i Sverige har blitt informert om arbeidet. Den finske regjeringen har ikke ferdigstilt sitt analysearbeid, men vil gjøre dette i løpet av våren 2008. På minister- og sametingspresidentmøte i Stockholm 14. november ble det enighet om at det videre arbeidet med samekonvensjonen fortsetter når Finlands analyser er ferdigstilt våren 2008. Det nordiske embetsmannsorganet skal da sørge for raskt å utarbeide et forslag til hvordan forhandlingene om en samekonvensjon skal gjennomføres med sikte på en beslutning om dette på neste møte mellom ministrene og sametingspresidentene. Det er sametingspresidentene i Finland, Norge og Sverige sin felles posisjon at sametingene skal delta som selvstendige parter i forhandlingene, slik at det vil være snakk om 6 partsforhandlinger. Sametinget er opptatt av at Norge er en pådriver overfor Finland og Sverige for å få på plass en Nordisk samekonvensjon. Sametinget etterlyser imidlertid Regjeringens posisjon i dette, og forventer at Norge er en pådriver overfor Finland og Sverige for å få på plass en Nordisk samekonvensjon.

Den relativt breie vurderingen av ILO-konvensjon nr. 169 som er foretatt siden Norge ratifiserte konvensjonen i 1990, og den internasjonale praksisen som har vært av denne konvensjonen burde gjøre det uproblematisk at denne konvensjonen inkorporeres i menneskerettsloven på linje med blant annet FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen sagt at den vil inkorporere kvinnekonvensjonen i menneskerettsloven. Regjeringen bør samtidig sørge for at ILO-konvensjon nr. 169 tas med. Dermed vil de viktigste menneskerettighetskonvensjonene sikres lik status og et effektivt vern i norsk rett. Et slikt skritt vil også være enda mer påkrevd nå som Norge også har stemt for FNs urfolkserklæring.

Anerkjennelse og lovfesting av samiske land- og ressursrettigheter

Stortingets vedtak av finnmarksloven i 2005 var et langt og viktig skritt i retning av anerkjennelse av samiske landrettigheter og ressursrettigheter. Deler av loven ble implementert juli 2006. I den forbindelse var det påkrevd å få på plass retningslinjer for endret bruk av meahcci (utmark) i Finnmark fylke. På grunn av manglende tid til en omfattende høringsprosess for disse retningslinjer ble disse bare midlertidige og skulle gjelde for ett år. Endelige retningslinjer ble etter to omfattende høringsrunder, 7 folkemøter og egne drøftingsmøter med Finnmark fylkeskommune vedtatt av Sametinget i mai 2007. Retningslinjene ble godkjent av Arbeids- og inkluderingsdepartementet 11. juni 2007. Ved utformingen av retningslinjene la sametingsrådet til grunn det prinsipp som nå fremkommer av FNs urfolkserklæring om at endringer eller inngrep kun kan skje på grunnlag av et frivillig avgitt samtykke basert på god informasjon, og på grunnlag av fremforhandlede vilkår.

Sametinget har gjennomført konsultasjoner med Justis- og politidepartementet og kommet til enighet om forskrift om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. Forskriften utfyller reglene i finnmarkslovens kapittel om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter. Lovens kapittel 5 om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter har imidlertid trukket ut for iverksettelse. Sametinget ser det som viktig at kommisjonen ble oppnevnt ved årsskiftet 2007/2008.

Samerettsutvalget avga sin innstilling i desember 2007. Med avleveringen av denne innstillingen anser Sametinget at perioden med de store utredningene for utformingen av sameretten og samepolitikken i Norge for å være avsluttet. Sametinget ser det som viktig at det nå gjennomføres et grundig og målrettet arbeid for å sikre samiske eiendoms-, bruks- og deltakelsesrettigheter til grunn og ressurser. Samerettsutvalget har foreslått tre nye lover som gjelder en kartleggings- og anerkjennelseslov, en hålogalandsallmenningslov og en saksbehandlings- og konsultasjonslov. I tillegg foreslår samerettsutvalget endringer i fjelloven, bergverksloven, naturvernloven, plan- og bygningsloven, reindriftsloven og friluftslivsloven. Samerettsutvalget har også vurdert behov for

lovendringer for kyst og fjordfiske, men overlater til kystfiskeutvalget å foreslå konkrete tiltak på dette området. Kystfiskeutvalget vil overlevere sin innstilling i februar 2008. Når det gjelder endringer med ny minerallov og naturmangfoldslov er det i 2007 allerede igangsatt konsultasjoner mellom departement og Sametinget. For endringer i plan- og bygningsloven er konsultasjonene avsluttet og enighet er oppnådd mellom Miljøverndepartementet og Sametinget.

Det er det samlede resultatet av de ulike lovprosessene sammenholdt med Norges folkerettslige forpliktelser som vil avgjøre om samiske rettigheter blir tilstrekkelig ivaretatt. Sametinget ser det derfor som viktig at de ulike lovforlagene behandles som en helhet, og at de samerettslige sidene fullt ut ivaretas for hele det tradisjonelle samiske området i de beslutningsprosessene som er i gang. Sametinget er videre opptatt av at intensjonen om å fremme sak til Stortinget det i inneværende periode om samer og andres rett til fiske blir fulgt.

Internasjonal politikonferanse

Sametinget deltok på den internasjonale politikonferansen "Annual Colloquium on Crime Prevention" som i år ble arrangert av ICPC (International Centre for Prevention of Crime) og Politidirektoratet. I forbindelse med dette ble det holdt et innlegg av sametingspresidenten om trygghet i urfolksområder.

Med dagens rekrutteringsproblemer, omlegging til mer sentralisering og sammenslåing av politidistrikter er Sametinget bekymret for at tilbudet og tilgjengeligheten i de samiske områdene blir dårligere. Sametinget ba om at det tilrettelegges for at politi som har kompetanse på samiske rettsoppfatninger, sedvaner og språk får mulighet til å tjenestegjøre i distrikt med spesielt behov for denne kunnskapen. Sametinget understreket at de samiske rettighetene som allerede foreligger må bli fulgt opp på en god måte av politiet. Videre fremhevet Sametinget utfordringene rundt utvikling av samisk juridisk terminologi, kvalitetssikring av tolker i rettssystemet og retten til å benytte samisk i kontakt med rettssystemet generelt. Rettssikkerhet for samer var et gjennomgående tema i innlegget.

Bærekraftig miljøforvaltning

Miljø er grunnlaget for våre liv og levemåter. Naturen er grunnlaget for tradisjonell næringsvirksomhet, rammen for livsområde, opplevelse av fortiden, kunnskap og levemåte. Endring i samspillet mellom mennesker og natur har alltid skjedd. For urfolk verden over oppleves dette særlig sterkt fordi levemåte, selvforståelse og kultur fremdeles er tett knyttet til bruken av naturen og naturgodene.

Tilpasninger til nye betingelser har vært nødvendig, og har vært en styrke for å opprettholde kontinuitet i kultur og identitet. I dag skjer endringer av livsgrunnlag og samfunn raskere og mer omfattende enn noen gang før. Dette stiller store krav til kunnskap, kapasitet og myndighet for å kunne påvirke vår livssituasjon. Samiske samfunn står overfor utfordringer som krever dynamisk politikk og forvaltning som sikrer naturgrunnlaget for samisk kultur. Det internasjonale arbeidet for utvikling av urfolks rettigheter, og nasjonal anerkjennelse av urfolks rettigheter er forutsetningen for en miljøvennlig utvikling i samiske områder. Rettighetsarbeid er derfor også miljøarbeid. Sametingsrådet vil legge fram en miljøpolitisk utredning for Sametinget.

Klimaendringer

Miljøutfordringene knyttet til klimaendringer krever handling fra verdenssamfunnet. Klimaendringene berører særlig urfolk som tradisjonelt har en nær avhengighet og tilknytning til naturen. Miljøpolitikken internasjonalt må derfor settes på den politiske dagsorden.

Urfolks tradisjonelle kunnskaper har vist seg nyttig med hensyn til arbeidet med klimaendringer og for å utvikle positive tilpasningsstrategier. Det er derfor behov for dokumentasjon om tradisjonell kunnskap for å finne nye tilpasningsstrategier. Slik dokumentasjon vil både supplere vitenskapelig kunnskap og bidra til å øke forutsigbarheten av de konsekvensene som ulike tiltak kan medføre. Sikring av urfolksrettigheter som bidrar til ivaretagelse av tradisjonelle kunnskaper og naturressurser bidrar positivt til klimautfordringene vi står ovenfor. God urfolkspolitikk er også god klimapolitikk.

De samiske næringene drives under marginale forhold og deres økonomi er sårbar. Klimaendringene og miljøforurensning medfører nye utfordringer i forhold til drift, areal og kostnader. Økosystemene i nordområdene danner grunnlaget for våre næringer. Disse økosystemene er følsomme for forandringer, som igjen påvirker ressursgrunnlaget. Sårbarhetsanalyser og tilpasningsstrategier må ta utgangspunkt i næringenes tradisjonelle kunnskap.

Arealvern

Arealgrunnlaget har stor betydning for samisk næringsutøvelse og bosetting, for kulturell tilhørighet, og for videreføring og utvikling av samfunnslivet. Tradisjonelle samiske næringsformer forutsetter bruk av store arealer. I forvaltning og utnyttelse av miljø og arealer er det to forhold som er bestemmende. Det ene er en avklaring av retten til grunnen, og det andre er lovverket for miljø- og ressursforvaltning.

Hvordan områdene utnyttes blir i stor grad styrt av miljø og ressurslovgivingen. Sametinget har derfor lagt mye arbeid i å få gjennomslag for sikringen av samiske interesser i en ny plan- og bygningslov. Sametinget har oppnådd enighet med Miljøverndepartementet om ny plandel i plan- og bygningsloven. Der skal arealplanlegging ha som formål å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringer og samfunnsliv. Sametinget gis innsigelsesmyndighet i saker som kan svekke dette formålet. Denne lovendringen er en viktig anerkjennelse av samiske utmarksnæringer.

Sametingets nye rolle i arealforvaltningen er avhengig av styrket saksbehandlingskapasitet og muligheten for å utarbeide egne samiske perspektiver i arealforvaltningen. Dette vil gi større forutsigbarhet for og økt hensynstaking fra de kommunale planmyndighetene. Sametinget har forventninger om å bli konsultert i det videre arbeidet med å utarbeide retningslinjer. Sametinget er nå i gang med konsultasjoner med Miljøverndepartementet om en ny naturmangfoldslov og med Fiskeri- og kystdepartementet om ny havressurslov. Dette er begge sentrale lover for å sikre det samiske materielle kulturgrunnlaget og den samiske deltakelsen i forvaltningsutøvelsen av våre naturressurser.

Verneplaner

Vern i samiske områder kan medvirke til å beskytte de materielle forutsetningene for opprettholdelse, utvikling og videreføring av samisk kultur. Dette forutsetter imidlertid at verneprosess, innhold og forvaltningsregime ikke virker fremmedgjørende, men styrkende for samisk kultur.

Avtalen om retningslinjene for verneplanarbeid i samiske områder av januar 2007, konkretiserer konsultasjonene mellom vernemyndigheten og lokale samiske interesser, og mellom vernemyndighetene og Sametinget. Avtalen innebærer at Sametinget på en forutsigbar, helhetlig og faglig forsvarlig måte skal konsultere tre ulike forvaltningsnivå. Samtidig skal man ha kontakt og dialog med samiske interesser og lokalsamfunn, og sikre lokal samisk deltakelse og premisslegging for alt verneplanarbeid i samiske bruks- og bosettingsområder.

Det har vært gjennomført konsultasjoner for nasjonalparker, landskapsvern og naturreservater etter at avtalen ble inngått. I tillegg har det vært gjennomført konsultasjoner om forvaltning og forvaltningsplaner.

Miljøverndepartementet og Sametinget har oppnådd enighet i vernesaker som har vært til behandling i Regjeringen og hos Direktoratet for naturforvaltning. Videre er det oppnådd enighet på lokalt-/regionalt nivå med fylkesmenn om etableringer av egne arbeidsutvalg for verneprosesser. Det er gjennomført en konsultasjon med Direktoratet for naturforvaltning om delegering av forvaltningsmyndigheten for to nasjonalparker (Varangerhalvøya og Seiland), hvor det ikke ble oppnådd enighet.

Sametinget mener å ha registrert økende grad av lydhørhet og forståelse fra vernemyndighetene for de synspunkter som fremmes fra Sametinget. Når det gjelder delegeringen av forvaltningsmyndigheten for nasjonalparker, mener Sametinget at for å oppnå en forvaltning som er innenfor de krav som følger av ILO-konvensjon nr. 169 art 15 nr. 1 om offentligrettslig deltagelse ved bruk, forvaltning og vern av ressurser, må det etableres egne forvaltningsstyrer med representanter også oppnevnt av Sametinget. Sametinget vil fortsette å arbeide for etableringer av felles forvaltningsordninger.

Konvensjonen om biologisk mangfold

I 2007 har Sametinget deltatt på to arbeidsgruppemøter under konvensjonen om biologisk mangfold. Det ene møtet omhandlet forhandlinger om et internasjonalt regime for tilgang og fordeling av goder knyttet til genetiske ressurser. Det er vedtak på partsmøtet til konvensjonen om at forhandlingene skal gjennomføres innen år 2010. Genressurser er den tredje bærekjelken under konvensjonen om biologisk mangfold, de to første er bevaring og bærekraftig bruk av det biologiske mangfold. En rettferdig fordeling av godene knyttet til genressurser skal blant annet bidra til å bekjempe fattigdom i verden. Arbeidsgruppemøtet bar preg av at partene fremdeles står langt fra hverandre, og at det gjenstår vanskelige forhandlinger for et internasjonalt regime om genressurser er på plass.

Det andre arbeidsgruppemøtet omhandlet artikkel 8(j) i konvensjonen, som dreier seg om å respektere, bevare og opprettholde urfolks tradisjonelle kunnskaper. Artikkelen omhandler også fornying og utøvelsene av tradisjonelle kunnskaper som legitimerer tradisjonelle levemåter, som er relevant for en bærekraftig bruk og bevaring av det biologiske mangfoldet. Vedtakene fra dette møtet bar preg av at statene som stemte mot FN's erklæring om urfolksrettigheter, herunder Australia, New Zealand og Canada, benyttet anledningen til å gjøre vedtakene svakere med hensyn på urfolks rettigheter. Dette gjelder særlig tekst om informert samtykke fra ufolk og landrettigheter.

Rovviltforvaltning

Rovvilt forårsaker store tap av rein og sau i samiske områder. Det økonomiske grunnlaget for saue- og reindriftsnæringen skal ikke utarmes på grunn av rovvilt. Det kan ikke være riktig at den enkelte bonde og reineier skal bære det økonomiske ansvaret som skyldes en økologisk ubalansert forvaltning av rovvilt. Utfordringen er å beskytte næringsinteressene i områder med høye rovvilttap.

Overvåking og bestandsregistrering av rovvilt er fortsatt ikke tilfredsstillende. Sametinget har ikke tillit til registreringene som danner grunnlag for reguleringer av rovviltstammene. De reelle rovviltbestandene er høyere enn det som er registrert.

Sametinget mener at det må tildeles nødvendige ressurser til å effektivisere uttak av rovvilt. De aller fleste skadefellingstillatelser gir ikke felling av skadegjørere.

Det må satses mere på forskning for å utvikle kunnskaper. Reindrifta lever med rovvilt hver dag hele året. Særlig i områder med reindrift er det gjort lite på dette området.

Det må påbegynnes utvikling av en forvaltning av kongeørn. Dagens situasjon, med en passiv erstatningsutbetaling uten å gjøre noen tiltak eller reguleringer, kan ikke fortsette. For eksempel er det i Finnmark gjennom flere år dokumentert at kongeørn gjør omlag like stor skade som jerv.

Sametinget oppnevner et av fem medlemmer i de regionale rovviltnemndene i områder med samiske næringsinteresser. Sametinget er opptatt av at medlemmene skal ha en god dialog med næringsinteressene i området. Det må etableres faste møteplasser for organisasjoner og rovviltforvaltningen for å sikre dette.

Sametinget krever at det bevilges midler til bedre bestandsregistrering, bedre ordninger for uttak av skadedyr, mer forskning, utvikling av forvaltningsmetode for kongeørn, samt at det satses på bedre dialog mellom organisasjoner og forvaltning for å klare å gjennomføre vedtatt rovviltpolitikk. Inntil det gjøres tiltak på disse områdene, vil tap, skader og erstatningsutbetalinger bare fortsette å stige.

Energi og vindkraft

Sametinget og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) hadde i januar 2007 et møte om vindkraftutbygging og andre energisaker i samiske områder. Det var enighet om at NVE og Sametinget i fellesskap skal utarbeide kjøreregler/prosedyrer for behandling av energisaker når det gjelder konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget. NVE skal lage et utkast til slike kjøreregler/prosedyrer. Det vurderes om det skal avholdes faste halvårlige møter mellom NVE og Sametinget. NVE vil fortsatt avholde egne møter om energisaker hvis samiske interesser kan bli berørt av disse.

Det er flere store utbyggingssaker på gang innenfor samiske områder. Sametinget har framsatt krav om konsultasjoner når det gjelder den planlagte kraftlinja mellom Balsfjord og Hammerfest, det planlagte Nordkyn vindkraftverk i Lebesby og Gamvik kommuner samt i forbindelse med konsesjonssøknaden for Hamnefjell vindkraftverk i Båtsfjord kommune. Sametinget har også mottatt høringsbrev for 9 vindkraftverk på Fosen-halvøya med tilhørende nettilknytninger. Noen vannkraftsbygginger, blant annet i Finnmark og Nordland, vil komme i konflikt med reindriftsnæringen. Det vil bli behov for konsultasjoner i flere av disse sakene. Sametinget ønsker derfor at den påbegynte prosessen med NVE om kjøreregler/prosedyrer sluttføres relativt raskt.

Motorferdsel

Motorisert ferdsel i utmark er en moderne måte å videreføre utmarksbruk og utmarkshøsting. Samtidig vet vi at motorferdsel på barmark kan bidra til skader på naturen. Slik sett vil barmarkskjøring på sikt kunne svekke naturgrunnet for samisk kultur. Økt motorferdsel vil på den ene siden kunne svekke naturgrunnet for samisk kultur, mens det på den andre siden vil kunne være med på styrke samisk kultur- og naturalhusholdning. Dette gjør problematikken omkring barmarkskjøring til en krevende sak å håndtere.

Sametinget har avgitt høringsuttalelse om forslag til nytt regelverk for motorferdsel i utmark og vassdrag. Sametinget vil avvente konsultering om ny motorferdselslov til Miljøverndepartementet eventuelt tar saken til behandling. Sametinget har videre vektlagt at dokumentasjonsgrunnet for forslaget er svært svakt, og at det ikke er foretatt noen vurdering av hvilke verdier som ligger til grunn for bruk og forståelse av natur og landskap. Det etterlyses vurderinger opp mot internasjonal miljørett og menneskerettighetene, samt at det påpekes at forslaget ikke foretar en nærmere distinksjon mellom næringsvirksomhet, husbehovsmessig utnyttelse og fritidsbruk.

Kunnskap, kapasitet og myndighet

Kunnskap, kapasitet og myndighet er forutsetningen for at det samiske samfunnet skal kunne påvirke sin livssituasjon. Finnmarksloven skapte ny dynamikk i gjennomføringen av folkerettslige forpliktelser overfor samene i Norge. Sametinget har fått betydelige nye oppgaver å ivareta. Konsultasjonsavtalen, retningslinjer for verneplanarbeid i samiske områder, endringer i plan- og bygningsloven og egne rovviltnemnder med representanter oppnevnt av Sametinget, er eksempler på at Sametinget og samiske organisasjoner/lokalsamfunn har fått større deltakelse i forvaltningen av våre omgivelser. Det gjenstår likevel mye på myndighetsområdet.

Dersom Sametingets rolle skal være å ivareta samiske interesser og delta i miljøforvaltningen, må kapasiteten styrkes betydelig. Sentrale myndigheter har ikke styrket Sametinget ressursmessig på dette området. Sametinget ser svært alvorlig på dette.

De samiske kunnskapsmiljøene omkring miljø- og kulturkunnskap må styrkes både ved økte bevilgninger og strategisk samarbeid. En miljøvennlig utvikling som sikrer det samiske materielle kulturgrunnlaget er ikke bare spørsmål om å utforme mange gode enkelttiltak. Det gjelder også å bygge et rettslig, økonomisk og institusjonelt rammeverk som gir mulighet til deltakelse og resultater.

Kulturminnevern

Samiske kulturminner er en miljøressurs, ressurs for verdiskapning i samiske samfunn og et viktig dokumentasjonsmateriale for samisk historie og forhistorie. Kulturminnene vitner om hvordan man har forholdt seg til og utnyttet landskap og natur gjennom tidene, så vel som landskapet og naturens betydning for økonomiske, sosiale og religiøse forhold. Kulturminnene inngår i en samisk samtidssammenheng ved at de gir historisk kunnskap, kulturell tilhørighet og bevissthet om hvordan man både skal bruke og ferdes i naturen i dag.

Sametinget er delegert myndighet etter kulturminneloven til å forvalte samiske kulturminner. Sametinget har ansvar for et stort geografisk område som strekker seg over 6 fylkeskommuner og områder i Oppland og Møre og Romsdal. Sametinget har behandlet en stor mengde plansaker der kontakten med kommuner, tiltakshavere og andre ledd i kulturminneforvaltningen er sentralt. Som en del av myndighetsutøvelsen foretar Sametinget en rekke større og mindre befaringer. Gjennom aktivt arbeid med kulturminner og kulturmiljøer dokumenterer Sametinget den samiske historien på samenes egne premisser. Gjennom Sametingets tilskuddsordning til kulturminnevern har eiere og andre interesserte blitt gitt mulighet til skjøtsel, tilrettelegging og dokumentasjon av samiske kulturminner.

I løpet av det siste året er det foretatt større registreringsarbeider i Sætermoen, Mauken og i Reisa nasjonalpark. Det er blitt registrert mange automatisk fredete samiske kulturminner. I disse innlandsområdene er kultursporene i stor grad knyttet til eldre tids villreinfangst og reindrift. Kartlegging av kulturminner bidrar både til bedre vern av den samiske kulturarven og økt kunnskap om samisk historie.

Sametinget har i 2007 fulgt opp sin langtidsplan for skjøtsel av samiske kulturminner og bergkunst 2006-2020. Dette har skjedd gjennom sikring av urgravfelt ved Murgget/Klubben på grensen mellom Unjárgga giella/Nesseby kommune og Vadsø kommune, skjøtsel av helleristningene på Álda/Aldon i Unjárgga giella/Nesseby kommune og skjøtsel av samiske kulturminner i Gjerdalen i Hamarøy kommune, samt arkeologiske undersøkelser av gravplassen i Skoltebyen i Neiden i Sør-Varanger kommune.

Bygningsvernplanen til Sametinget er fulgt opp gjennom at det planlagte prosjektet-, Sirbmá, i Deatnu – Tana er startet opp. Målet med prosjektet er i tillegg til konkret vernearbeid, å utvikle vårt bygningsvernarbeid. Der har vært drevet dokumentasjon, restaurering og opplæring av lokale håndverkere. Tana kommune, bygdelaget og skolen har vært involvert i arbeidet. Arbeidet har vært støttet av Riksantikvaren.

Sametinget ser behov for et kompetansemiljø for samisk båt- og båtbyggertradisjon. Fartøyvernssenteret skal være den ansvarlige institusjonen for dette fagområdet i nasjonal sammenheng.

Sametinget har arbeidet for å fremme Ceavccageadgi/Mortensnes som et område på Unescos verdensarvliste. Denne saken er tidligere fremmet til Miljøverndepartementet og diskutert i Sametingets plenum.

Sametinget behandlet i september 2007 saken om framtidig samisk kulturminneforvaltning. Det ble lagt vekt på at samene selv må forvalte sin kulturarv. De samiske kulturminnene er en viktig del av denne kulturarven. Sametinget, som det representative organ for samene, må i lov gis myndighet for forvaltningen av samiske kulturminner. Dette vil virkeliggjøre statens overordnede samepolitikk, der Sametinget skal gis økt innflytelse og avgjørelsesmyndighet i saker som er av spesiell interesse for den samiske befolkningen. Sametinget har framhevet at en framtidig kulturminneforvaltning betinger en nødvendig økning av ressursene.

Digital geografisk informasjon har de siste årene blitt mer og mer etterspurt. Sametinget og Finnmark fylkeskommune igangsatte i 2005 et samarbeidsprosjekt om innføring av geografiske informasjonssystemer (GIS) innen kulturminnevernet. I de to årene som prosjektet har løpt, har man fått på plass nye digitale rutiner hva gjelder geodata og har økt kompetansenivået betydelig innenfor organisasjonen. Prosjektet har på en god måte styrket samarbeidet med Finnmark fylkeskommune og kan betegnes som en suksess. I framtiden vil GIS kunne brukes innenfor andre fagfelt enn samisk kulturminnevern

Sametinget har som mål at alle fredete samiske kulturminner skal være registrert i Askeladden, den nasjonale databasen for kulturminner, og har hatt et eget prosjekt med dette som formål. Det meste av registreringene av samiske kulturminner for Finnmark, Troms og Nordre Nordland er lagt inn i databasen. I det sørsamiske området er registreringen i startfasen. Et eget prosjekt for registrering av samiske hus er satt i gang. Askeladden-prosjektene er delvis finansiert med støtte fra Riksantikvaren.

Sametinget har i løpet av året synliggjort Sametingets kulturvernarbeid i ulike fora. En slik synliggjøring bidrar til å skape ytterligere forståelse og legitimitet for det gode og omfattende arbeid som Sametinget utfører på dette fagfeltet.

Samefolkets fond

Stortinget har i Samefolkes fond avsatt 75 millioner kroner som kollektiv erstatning for skadene og den uretten fornorskningspolitikken har medført det samiske folk. Avkastningen fra fondet skal forvaltes av Sametinget.

Opprettelsen av Samefolkets fond er kun ett skritt i retning av å rette opp de tap og skader samene som folk er påført gjennom generasjoner. Fondet alene er ikke nok til å bote de skadene fornorskningen har medført. Det er fortsatt statens ansvar å rette opp de skader det samiske folk har lidt.

Sametingets vedtok i november å ta i bruk Samefolkets fond. I vedtaket ble det besluttet at Sametingets plenum er fondets styre, og at den nærmere bruken av avkastningen fastsettes av Sametinget i de årlige budsjettvedtak. Sametinget har vedtatt prioriteringer og satsingsområder for bruken av Samefolkets fond for perioden 2008-2009. Deler av fondsmidlene skal brukes på språkutviklingstiltak, litteratur og dokumentasjon av og formidling av tradisjonell kunnskap.

Kultur

Kulturlivet er en viktig kraft for å styrke identiteten, samtidig som den bidrar til levende lokalsamfunn hvor folk vil bo. En sterk samisk kultur gir trygghet og viktige ringvirkninger i form av trivsel og

livskvalitet. Kultur er også de arenaene og møteplassene der kunsten og kulturen formidles, og i en videre forstand inkluderes i tillegg idrett, museer, bibliotek og media.

Lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner og kulturelle arenaer og møteplasser er viktige for utviklingen av samiske samfunn. Uttrykk som kommer frem via film, musikk, litteratur, kunst og teater er med på å synliggjøre samisk kultur.

Kulturelle uttrykk

Samisk musikk bidrar til å synliggjøre og løfte samisk kultur, både i den samiske befolkningen og i verden for øvrig. Det er viktig å styrke og utvikle samisk musikkmiljø og å gi mulighet for å formidle samisk musikk. Gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene skal Sametinget bidra til å legge til rette for produksjon og formidling av samisk musikk. Sametinget vil vurdere opprettelse av et etnomusikksenter, og vil arbeide aktivt for formidling av joik og annen samisk musikk.

Sametinget er opptatt av at rammevilkårene for utvikling av samisk film blir bedre. Økt aktivitet i utvikling og produksjon av samisk film vil kreve bedre økonomiske rammer og utvikling av flere arenaer for fremme av samisk film. I den forbindelse ser Sametinget meget positivt på de planene som foreligger om opprettelse av et internasjonalt samisk filmsenter i Kautokeino. Et slikt filmsenter vil kunne bidra til bedre utviklingsmuligheter for samisk film, bedre samarbeid over landegrensene og nye muligheter for utvikling av film i et urfolksperspektiv.

Rammevilkårene for utgivelse av samisk skjønnlitteratur og driftsstøtte til samiske forlag har over mange år vært lite tilfredsstillende. Sametinget har imidlertid de to siste årene hatt mulighet til å prioritere dette høyere, men fremdeles er det et stort antall ferdigstilte skjønnlitterære manuskript som er klare for utgivelse. Sametinget vil bruke en del av midlene fra Samefolkets fond for realisering av en del av disse prosjektene. Dette er også fulgt opp i budsjettet for 2008.

De samiske teatrene spiller en viktig rolle som arenaer for formidling og opplevelse av scenekunst. Sametinget har som målsetting å sikre teatrene bedre økonomiske rammevilkår, slik at de kan gi tilbud til hele det samiske bosettingsområdet. Sametinget har prioritert å styrke driftsfinansieringen til Beaivvás Sámi Teáhter. Sametinget har hatt møter med KKD om bygging av en samisk nasjonal scene i Kautokeino.

Åarjelhsaemien Teatre har en viktig funksjon for å styrke sørsamisk språk, kultur og identitet. Fra og med 2006 har teateret fått fast driftstilskudd over Sametingets budsjett. Samfinansiering av Åarjelhsaemien Teatre har vært drøftet med partene i samarbeidsavtalen i sørsameområdet. Sametinget fordoblet driftsstøtten til teatret i budsjettet for 2008.

Kunstneravtalen Sametinget inngikk i 2004, en samarbeidsavtale med Sámi Dáiddárráđđi/Samisk kunstneråd (SDR). Sametinget har i 2007 ført forhandlinger med disse angående ny avtale for 2008. Disse forhandlingene endte med brudd, og ble derfor fastsatt gjennom Sametingets budsjett for 2008. Gjeldende ramme på de postene som omfattes av kunstneravtalen for 2008 er kr. 4 350 000, den samme som for 2007.

Kulturelle arenaer og møteplasser

Samiske institusjoner

Sametinget prioriterer større satsning på samisk kultur og har derfor som mål å møte alle samiske kulturinstitusjoner og -organisasjoner. Sametinget har hatt møte med en rekke samiske institusjoner. Saker som har vært drøftet, er oppfølgingen av samarbeidsavtalene med fylkeskommunene blant annet om muligheter for å bruke samiske tegn i databaser og finansiering av kostnader ved tospråklighet.

Várdobáiki samisk senter har utarbeidet rom- og funksjonsplan for kombinasjon av samisk senter – kulturhus. Planen er utarbeidet på grunnlag av Sametingets vedtak av delutredningen om samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms, der Sametinget la til grunn at Várdobáiki tillegges samisk museumsansvar for Sør-Troms/Nordre Nordland. Planen skisserer behov for et kulturhus som rommer et komplett museum, kontorer, møte- og kursrom samt lokaler for felles aktiviteter.

Sametinget legger til grunn at museumsvirksomheten i Troms og nordre Nordland skal utvikles som en del av de eksisterende kultursentrene. Dette betyr at Ája Samiske Senter tillegges samisk museumsansvar for Nord-Troms og nordlige Midt-Troms. Det skal utvikles et samisk museum, som blir underlagt Sametingets forvaltning. Museumsutbyggingen blir en del av den planlagte utbygging ved Ája Samiske senter.

Idrett

Sametinget ønsker å motivere samisk ungdom til å satse på idrett. Sametinget har derfor opprettet en idrettspris for samiske idrettsutøvere. Prisen ble for første gang utdelt i 2007 til Oda Utsi Onstad i friidrett og Siv Anja Mienna i taekwondo.

Sametinget har i flere år arbeidet aktivt for økte økonomiske rammer for samisk idrett. Dette er viktig for at samisk idrett kan utøves og videreutvikles både på bredde- og toppidrettsnivå. I 2007 fikk samisk idrett en andel av spillemidlene på kr. 500 000. Midlene forvaltes av Sametinget, og Sametinget har stilt dem til disposisjon for Sámiid valáštallanlihttu-Norga/Samenes idrettsforbund-Norge (SVL-N). Målsettingen er at forholdene legges til rette for samisk idrettsutøvelse, spesielt for barn og unge.

Sámiid Valáštallanlihttu/Samenes idrettsforbund (SVL) organiserer idrettsaktiviteter i samiske bosettingsområder, sett i et grenseoverskridende perspektiv. SVL-N og Sámi spábbačiekčanlihttu/Samisk fotballforbund (SSL) er de forbundene tilsluttet SVL som organiserer aktiviteten i Norge. SVL organiserer samiske mesterskap og samiske landslag og er på den måten en viktig og verdifull bidragsyter til å styrke og utvikle den samhörigheten som eksisterer mellom samene på tvers av landegrensene. SVL tar ut deltakere til Arctic Winter Games, som blir arrangert annethvert år. Dette er en positiv arena som forener idrett og urfolksungdom på et internasjonalt plan.

I februar 2007 var samisk idrett, i regi av SVL, i fokus i Tromsø med fotballandskamp for damer mellom Sápmi og Åland, ski/lassomesterskap, idrettsgalla og NM i reinkappkjøring.

Kirke

Sametinget hadde møte med Samisk kirkeråd i februar 2007, der Samisk kirkeråd informerte om sin virksomhet og om viktige saker som rådet behandler. Kirkelivet har en sentral plass hos mange samer, og Sametinget ser derfor på funksjonen til Samisk kirkeråd som viktig. Sametinget vil holde løpende kontakt med Samisk kirkeråd angående aktuelle saker.

Museer

Sametinget har hatt fokus på museumsreformen i 2007. I 2006 ble Saemien Sijte og Nordvestsamisk museumssiida etablert som konsoliderte enheter i henholdsvis sørsamisk og nordsamisk område. I 2007 har arbeidet vært konsentrert om konsolideringen av Tana og Varanger museumssiida. I Troms og nordre Nordland har det blitt laget en egen delutredning for hvordan reformen skal gjennomføres.. Denne ble vedtatt i plenum i februar 2007. Med utgangspunkt i et helhetlig samisk perspektiv har Sametinget gått inn for at samisk museumsvirksomhet utvikles som en del av de eksisterende kultursentrene i området. Kultursentrene må imidlertid selv arbeide fram et grunnlag for museumsvirksomhet, og Sametinget har i den anledning gitt tilskudd til utviklingsprosjekter til Árran lulesamisk senter, Várdobáiki samisk senter og Ája samisk senter.

Nordvestsamisk museumssiida fikk i 2006 tildelt ansvaret som nettverkskoordinator for det nasjonale samiske museumsnettverket. Det ble i den forbindelse utarbeidet og undertegnet en nettverksavtale mellom Sametinget og Nordvestsamisk museumssiida, som beskriver deres ansvar, rolle og plikter i henhold til nettverket. Nordvestsamisk museumssiida sto som arrangør for oppstartsseminar av det nasjonale samiske museumsnettverket i desember 2007. Sametinget deltok med innlegg på seminaret.

Det er skuffende at de samiske museene ikke får ta del i den økonomiske styrkingen som har skjedd i forhold til norske museer. De samiske museene har blitt tilgodesett med en økning på 2 millioner kroner i perioden 2002-2007, noe som må regnes som en symbolsk sum. Denne økningen er imidlertid ikke tilstrekkelig for å kunne dekke de store behovene og utfordringene som de samiske museene står overfor. Museumsinstitusjonene og Samisk museumslag har spesielt tatt opp museumsreformen og de økonomiske forutsetningene for de samiske museene. Sametinget har stor forståelse for bekymringene til de samiske museene, og fremmet museumsreformen som sak på møtet med kommunal- og forvaltningskomiteen på Stortinget i november. Sametinget har bedt om møte med statsråden for å diskutere økonomien til de samiske museene. Dette møtet finner sted 22. januar 2008.

Sametinget har ikke egne midler til bygging av samiske kulturhus og museer. Sametinget arbeider imidlertid, i samarbeid med utbyggerne politisk mot bevilgende myndigheter. I 2007 startet endelig byggingen av Østsamisk museum i Neiden - samisk tusenårssted. Realiseringen av museumsbygget fører arbeidet med å styrke det østsamiske samfunnet over i en ny fase. Etableringen av en egen østsamisk institusjon er en viktig forutsetning for å kunne arbeide med å utvikle språk, kultur, næringsliv og rettigheter for østsamene. Sametinget har, sammen med Sør-Varanger kommune, gitt driftsstøtte til museumsprosjektet siden 2003.

Saemien Sijte er et annet byggeprosjekt som Sametinget har prioritert. I 2007 ble det klart at det blir utbygging av Saemien Sijte. Sametinget vil berømme Nord-Trøndelag fylkeskommune, som både har jobbet politisk og stilt garantier for finansiering av bygget. Sørsamiske samfunn har behov for et sterkt kultursenter. Dette skal fungere som møteplass og skal dokumentere og formidle historie forskning, kultur og samfunnsliv. Saemien Sijte er tenkt å fylle denne rollen.

Sametinget har gitt sin tilslutning til prosjekt for bygging av samisk kunstmuseum. Ansvaret for prosjektet er gitt Nordvestsamisk museumssiida, som har sendt søknad om planleggingsmidler til Kultur- og kirkedepartementet (KKD). Det er imidlertid ikke bevilget midler i forbindelse med statsbudsjettet for 2008. For å få fortgang i saken har Sametinget derfor innvilget midler til forprosjekt i 2008. Sametinget har oppfordret både regionale og sentrale myndigheter om å bidra til en fullfinansiering av forprosjektet.

Stortinget har bevilget 3 millioner kroner til byggeprosjektet Ája samisk Senter. Sametinget har ambisjon om å være den sentrale tilrettelegger i den samiske institusjonsutviklingen. Med utgangspunkt i at Sametinget trolig vil være den største tilskuddsyteren til drift i etterkant av utbyggingen, vil det være naturlig at Sametinget er representert administrativt i prosjektets kontaktgruppe.

Sametinget forventer at Vardobáiki samisk senter blir realisert etter at pågående utbygging av Ája er ferdigstilt.

Recalling Ancestral Voices – Tilbakeføring av samisk kulturarv

Interreg-prosjektet "Recalling Ancestral Voices -Tilbakeføring av samisk kulturarv" ble avsluttet i 2007. Prosjektets målsetting har vært å kartlegge den samiske kulturarven som finnes på institusjoner i Norden og Europa. Prosjektet har vært et samarbeidsprosjekt mellom Varanger Samiske Museum, Siida-museet i Finland og Ájtte i Sverige. Sametinget har arbeidet for å fullfinansiere prosjektet. I forbindelse med prosjektet ble det holdt en internasjonal konferanse i Enare i oktober. Sametinget

holdt innlegg på konferansen, med fokus på at Sametinget må ha forvaltningsansvaret for samisk gjenstandsmateriale. På konferansen kom det også fram at Norsk folkemuseum har vedtatt at de vil åpne for tilbakeføring av samisk gjenstandsmateriale.

Grenselosene

Det har vært arbeidet lenge for at grenselosene i Tysfjord skal få sin oppreisning. I statsbudsjettet 2006 ble det bevilget midler til Sametinget for å etablere en forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet om grenselosene i Tysfjord, som knyttes til Árran lulesamisk senter. I den forbindelse fattet Sametingets plenum vedtak i saken, og der går fram at Árran lulesamiske senter gis ansvar for etableringen, i samsvar med St.prp. nr 1 (2005-2006). I 2007 er det avsatt kr 1 mill til Árran til dette formål. Med bakgrunn i vedtaket ble det utarbeidet en avtale mellom Sametinget og Árran i 2007, avtalen beskriver hvordan virksomheten skal gjennomføres.

Samarbeid mellom Sametinget og ABM-utvikling

Sametinget har i 2007 arbeidet for å etablere et formalisert samarbeid med ABM-utvikling (statens senter for arkiv, bibliotek og museum). Sametingsrådet hadde møte med ABM-utvikling i mars, og dette ble fulgt opp av nytt samarbeidsmøte i november. ABM-utvikling har lang erfaring og faglig tyngde innenfor fagfeltene bibliotek og museum. Dette er bakgrunnen for at Sametinget ønsker å etablere faste årlige møter med dem.

Media

Medier er viktig i det samiske samfunnet. For å sikre god kvalitet på medietilbudet er rammevilkårene viktige. Samiskspråklige medier har en særskilt rolle i synliggjøringen av det samiske skriftspråket og de fungerer ofte som språkmodeller. Sametinget er fornøyd med at det er blitt en økning på fem millioner kroner til samiske aviser, noe som gir mulighet for etablering av samisk dagsavis. På møtet med Kulturdepartementet ga Sametinget uttrykk for at høyere utgifter til samiskspråklige aviser bør kompenseres. Dette bør gjenspeiles i fordelingen av midlene.

Språk

En sentral forutsetning for den samiske kulturens fremtid er befolkningens mulighet til å bruke sitt eget språk. I de fleste kulturer er språk et av de viktigste elementer. Det samiske språket skaper identitet og samhørighet til arbeid for samenes eksistens og nedarvede rettigheter til sine tradisjonelle ressurser og land- og vannområder. Det er videre et faktum at det samiske språk, i likhet med andre urfolkspråk, er svært truet. Samiske språk og dialekter står i fare for å forsvinne. Bevaring og utvikling av det samiske språket må skje kontinuerlig.

Sametinget har avsluttet et stort treårig prosjekt, Divvun, som er et korrekturprogram for nord- og lulesamisk. Programmet består av stavekontroll og orddeling for nordsamisk og stavekontroll for lulesamisk. Det vil heretter bli mye lettere å skrive samisk, og dette er et viktig skritt for å ta vare på det samiske språket. Verktøyene er gratis tilgjengelige for alle. Sametinget starter nå et nytt tilsvarende prosjekt for sørsamisk, som planlegges å være ferdig om tre år.

Tysfjord kommune er fra 1. januar 2007 innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. På grunn av en del startvansker, har kommunen ikke kommet i gang med lovpålagte oppgaver før mot slutten av året. Kommunen sliter blant annet med å få tilsatt språkkonsulent og annet samisktalende personell.

Høsten 2007 ble det klart at Snåsa kommune skal innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk fra 01.01.08. Det betyr at også Nord-Trøndelag fylkeskommune innlemmes fra samme dato. Snåsa

kommune vil være den første kommunen i Norge som har sørsamisk som forvaltningspråk, likestilt med norsk. Sametinget er meget fornøyd med at Regjeringen i budsjettet for 2008 har satt av midler til den vedtatte utvidelsen av forvaltingsområdet.

Sametinget gir tilskudd til i alt ni samiske språksentre. Språksentrene representerer både sør-, lule- og nordsamisk språkområde. Sametinget er fornøyd med det arbeidet som gjøres ved de samiske språksentrene, og ser på arbeidet som skjer der som et meget viktig fundament for bevaringen og utviklingen av samisk språk. Språksentrene møtes og avholder et felles seminar en gang i året. Målet med dette er utveksling av erfaringer og ideer. Sametinget er meget fornøyd med at en på denne måten i fellesskap møtes for å utvikle arbeidet med å fremme bruken av samisk språk.

Sametinget avsetter årlig språkprosjektmidler til tiltak både innenfor og utenfor forvaltingsområdet for samisk språk. Formålet med språkprosjektmidlene er å styrke samisk språk. I 2007 ble følgende prioriteringer valgt for områdene innenfor forvaltingsområdet for samisk språk: innsamling, utvikling og registrering av terminologi, innsamling av samiske stedsnavn, prosjekter som gir barn og unge et tilbud om arenaer hvor samisk språk høres og synes, og som gir positive relasjoner til språket og satsing på alternative arenaer utenom skole og barnehage. For området utenfor forvaltingsområdet for samisk språk ble følgende prioriteringer valgt: utvikling av alternative språkarenaer for samiske barn og unge, samiske stedsnavn og innsamling, utvikling og registrering av terminologi.

Sametinget ser det som viktig at arbeidet med fremme av samisk språk skjer på tvers av landegrensene, og har derfor i 2007 tatt initiativ overfor Samisk Parlamentarisk Råd (SPR) til at det opprettes en arbeidsgruppe som skal utrede framtidig organisering, finansiering og rollefordeling av samisk språkarbeid innenfor Sametingenes og SPRs ansvarsområde. I tillegg skal arbeidsgruppen vurdere strategier for opprettelse av et forsknings- og ressurscenter for samisk språk.

Sametinget har i samarbeid med ulike aktører, blant annet partene i samarbeidsavtalen for sørsameområdet, arbeidet for å sikre Elgå oppvekstsenter videre drift. Sametinget har tidligere vært med på å finansiere et svært vellykket språkmotiveringsprosjekt ved oppvekstsenteret.

Sametingets språkstyre er et rådgivende organ for Sametinget angående saker som gjelder samisk språk. Språkstyret velges for fire år av gangen. Språkstyret har i 2007 behandlet saker som blant annet gjelder godkjenning av offentlige navn, rapporter fra kommuner, fylkeskommuner og språksentra, bruken av samefolkets fond og opprettelsen av et ressurscenter for de samiske språk.

Barnehage

Sametinget arbeider for at samiske barn får et barnehage tilbud tilpasset sitt samiske språk og kulturbakgrunn. Sametinget forvalter det særskilte tilskuddet til samiske barnehager. I 2007 er tilskuddet tildelt samiske barnehager og norske barnehager med samiske barn. Sametinget har avholdt møter med noen av søkerkommunene. Bakgrunnen for møtene var at noen av søknadene var ufullstendige og at Sametinget ønsker dialog med kommunene og barnehagene om tilbudet i samisk språk og kultur i barnehagene. Sametinget har gitt veiledning til både samiske og norske barnehager, blant annet til søknad om tilskudd, barnehagens innhold og samisktalende ansatte.

Det er utarbeidet en ny strategisk plan for samiske barnehager 2008-2011. Planen ble vedtatt i Sametingets plenum i september 2007.

Sametinget har avholdt den årlige samiske barnehagekonferansen. Tema for årets konferanse var blant annet tospråklighet og rammeplan for barnehager. Sametinget har også arrangert flere nettverksmøter for ulike grupper ansatte i barnehager med samiske barn. Det er bevilget midler til læremiddelutvikling og prosjektarbeid for barnehagesektoren, blant annet til prosjekter for utvikling av samiske utelekeområder og språkprosjekter.

Det er bevilget midler til læremiddelutvikling og prosjektarbeid for barnehagesektoren. Sametinget har utgitt to utgaver av barnehagetidsskriftet "Stullán". Tidsskriftet er et gratis fagtidsskrift og distribueres til barnehager med samiske barn og andre interesserte.

Sametinget har sammen med Barne- og likestillingsdepartementet avholdt konferanse om samisk oppvekst. Konferansen hadde søkelys på ulike sider ved det å vokse opp med samisk identitet og tilhørighet til samisk kultur i dag. Sametingsrådet har videre deltatt under Guovssahas samiske barnehages offisielle åpning i Tromsø.

Gjennom samarbeid med foreldre, barnehager og barnehageeiere har Sametinget arbeidet for at samisk språk og kultur blir en del av barnehagetilbudet til samiske barn. Utfordringene fremover vil være informasjon til barnehager og foreldre om samiske innhold i barnehagetilbudet, kompetanseheving for barnehageansatte, rekruttering av ansatte og læremidler tilpasset samiske barns behov.

Opplæring

Kunnskap og kompetanse er grunnlaget for ethvert samfunn. Det har vært et mål for Sametinget å arbeide for at samiske barn og unge får en god kvalitetsmessig opplæring.

Gávnos

Sametinget har fastsatt samisk innhold i svært mange nasjonale læreplaner for grunnsopplæringen, og i den forbindelse henstilt Kunnskapsdepartementet om kompetanseheving i norske skoler. Dette har resultert i Utdanningsdirektoratets utarbeidelse av "Gávnos" i samarbeid med Samisk Høgskole. "Gávnos" er et faglig ressurshefte for lærere.

Kunnskapsløftet – Samisk

Sametinget har lagt ned et betydelig arbeid i utvikling av forskrifter (læreplaner) for Kunnskapsløftet og Kunnskapsløftet – Samisk. Kunnskapsløftet er tatt i bruk grunnskole og i videregående opplæring på Vg1 og Vg2 nivå, og skal fra høsten 2008 være tatt i bruk i hele grunnsopplæringen.

I 2007 har Sametingets arbeid med Kunnskapsløftet i særlig grad vært konsentrert om "Prinsipper for opplæringen – Samisk" og utvikling og fastsetting av læreplaner for videregående opplæring. Prinsipper for opplæringen for Kunnskapsløftet - Samisk ble vedtatt i Sametingets plenum i mai 2007. Den 3. juli 2007 fastsatte Kunnskapsdepartementet "Prinsipper for opplæringen - Samisk" i tråd med Sametingets vedtak. Prinsippene utdyper den samiske skolens og lærebedriftens ansvar for å legge tilrette for at elevene/lærlingene får en kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv og gjelder fra skoleåret 2007/2008.

Sametinget har i 2007 utarbeidet og fastsatt forskrift om læreplan i fordypning i samisk for grunnskolen. For videregående opplæring har Sametinget utarbeidet og fastsatt følgende fem særskilte samiske læreplaner: læreplan for design og duodji/duodje/duedtie, læreplan for reindrift på Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogrammer og læreplaner for programfagene samisk historie og samfunn, samisk visuell kultur og samisk musikk og scene i studieforberedende utdanningsprogrammer.

Sametinget har utarbeidet forslag til samiske parallelle likeverdige læreplaner for fellesfagene samfunnsfag, historie, geografi og religion og etikk for studieforberedende utdanningsprogrammer, og Kunnskapsdepartementet fastsatte disse etter konsultasjoner med Sametinget våren/høsten 2007.

Sametinget har fastsatt samisk innhold i forskrifter til nasjonale læreplaner for yrkesfaglige utdanningsprogrammer Vg2 i 14 fag. Sametinget har også igangsatt arbeid med forslag til samisk innhold i sju nasjonale læreplaner for fagopplæring i arbeidslivet/Vg3 i skole.

Sametinget har foreslått for Kunnskapsdepartementet at det utvikles nye læreplaner for særskilte samiske fag i videregående opplæring innen følgende yrkesfaglige utdanningsprogrammer: studieforberevende medier og kommunikasjon, reiseliv, studieforberevende naturforvaltning, samisk utmarksnæring/naturbruk som valgfritt programfag innen utdanningsprogram for naturbruk. Sametinget har dessuten fremmet forslag om forsøk med programfagenheter i samisk naturbruk/naturforvaltning som særskilt programfag i programområdet for samfunnsfag og økonomi i utdanningsprogram for studiespesialisering.

Sametinget har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet oversatt og kvalitetssikret læreplanene i Læreplanverket Kunnskapsløftet – Samisk til nordsamisk. Alle fastsatte læreplaner er oversatt til nordsamisk og læreplanene i faget samisk er også oversatt til sør- og lulesamisk.

Kompetanseheving

Sametinget har mottatt en tilleggsbevilgning fra Utdanningsdirektoratet til kompetanseutvikling i forbindelse med Kunnskapsløftet – Samisk. Formålet med bevilgningen er å stimulere til kompetanseheving som kan fremme samisk språk og kultur. I samarbeid med Samisk høyskole er det igangsatt arbeid med planlegging av etterutdanningstilbud for lærere i grunn- og videregående opplæring og faglige ledere og instruktører i lærebedrifter.

Sametinget har tildelt i alt ti stipend til høyere utdanning med følgende fordeling: et til lulesamisk, seks til sørsamisk, et til realfag, et til praktisk-estetiske fag og et til spesialpedagogikk

Sametinget har tildelt stipend til 415 elever som har samisk som fag i videregående opplæring, av disse har 192 elever samisk som førstespråk, 216 elever har samisk som andrespråk og sju elever har samisk som valgfag.

Konferanser

Sametinget har sammen med Samisk høyskole og fylkesmennene i Finnmark, Troms og Nordland arrangert samisk skolekonferanse på Værnes. Hovedtema for konferansen var tospråklighet og revitalisering av samisk språk. Det var ca 170 deltakere på konferansen. Forlag og andre læremiddelprodusenter og leverandører av hjelpemidler til opplæring var invitert til å ha utstilling på konferansen. På konferansen om samisk oppvekst i Tromsø og på barnehagekonferansen i Harstad hadde Sametinget læremiddelutstilling.

Sametinget deltok i programkomiteen for Statsped's landskonferanse "Fagtorget 2007" som ble holdt i Tromsø.

Læremiddelutvikling

Sametinget gjennomfører, etter rulleringsplan i det årlige budsjettet, evalueringer av sine tilskuddsordninger. Virkemidlene for læremiddelutvikling ble i 2000 overført fra Kunnskapsdepartementet til Sametinget. Sametinget har etter dette ikke foretatt store endringer i forvaltningen av midlene, med unntak av at egenproduksjon av læremidler ikke er videreført. Sametinget har siden 2000 høstet erfaringer som har medført bekymring for effektiviteten av produksjon, utvikling og ferdigstilling av samiske læremidler. På oppdrag fra Sametinget utførte derfor Finnnot Consult AS, evaluering av tilskuddsordningen for samiske læremiddelutvikling for perioden 2000-2005. Denne evalueringen er en del av grunnlaget for Sametingets strategiske plan for

fremtidig læremiddelutvikling og prioriteringer i Sametingets årlige budsjett. Arbeidet med strategisk plan er igangsatt.

Sametinget har jevnlig kontakt med læremiddelprodusenter og har i 2007 holdt samarbeidsmøter med fem forlag.

Der er ferdigstilt i alt 40 læremidler i 2007, av disse er sju digitale, resten er bøker eller temahefter. Åtte av læremidlene er på sørsamisk, to på lulesamisk og resten på nordsamisk.

Det er i 2007 tildelt midler til 48 prosjekter, fordelt på 14 digitale læremidler, resten er til trykte læremidler. Av disse er det 40 for grunnopplæringen og 8 for barnehage. Det er igangsatt sju prosjekter på sørsamisk og fem på lulesamisk, resten er på nordsamisk. Innen to av de lulesamiske prosjektene skal det utvikles læremidler for flere årstrinn, i alt 7 nivåer i samisk som andrespråk. I et av de sørsamiske prosjektene utvikles det læremidler for 4 nivåer i samisk som andrespråk. Det største prosjektet innen nordsamisk er utvikling av lærebøker og nettressurser for årstrinnene 5.-10. og for videregående opplæring for Vg1 og Vg2.

Opplæringsloven og forskrifter

Det er avgitt høringsuttalelse til forslag om endret formål for barnehagen og endring av formålet for opplæringen. Sametinget støtter at oppbyggingen av formålsparagrafen skal samsvare for barnehage og opplæring, og formålet skal ikke differensieres mellom grunnskole og videregående opplæring. Sametinget mener at foreldrenes grunnleggende rett og ansvar for sine barns oppdragelse og opplæring må vektlegges og tydeliggjøres tidlig i formålet.

Sametinget har avgitt høringsuttalelse til forslag om endringer i forskrift til opplæringsloven når det gjelder kompetansekrav for forskolelærere og lærere i grunnskolen.

Sametinget har overfor Kunnskapsdepartementet påpekt behov for revisjon av opplæringslovens kapittel 6 med hensyn til blant annet samiske barns individuelle rett til opplæring på samisk. Sametinget har løftet Sametingets vedtak om at samiske barn utenfor forvaltningsområdet for samisk språk skal og må få retten til samisk opplæring også på samisk i grunn og videregående opplæring. Det må en endring i sameloven som sikrer rettighetene. Sametinget har deltatt i en arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet som har vurdert det fremtidige forvaltningsansvaret for de statlige samiske videregående skolene. Arbeidsgruppa har, i tillegg til oppdraget, kommet med forslag til revisjon av opplæringslovens kapittel 6 om samisk opplæring og forskrifter til loven.

Sametinget har i samarbeid med fylkesmennene i de tre nordligste fylkene utarbeidet informasjonsbrosjyren "Samiskopplæring i grunnopplæringen Kunnskapsløftet". Brosjyren gir informasjon om rettigheter for opplæring i samisk, rutiner ved søknad om timer til samiskopplæring, alternative opplæringsformer og om læreplaner.

Samisk foreldrerepresentant i Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)

Sametinget har ovenfor Kunnskapsdepartementet foreslått samisk representasjon i FUG, siden det gis opplæring også etter eget samisk læreplanverk og foreldrenes hovedansvar for barnas utdanning er klart definert i både barneloven og opplæringsloven. FUG skal arbeide for at disse lovbestemmelsene får et reelt innhold, og at skolen sørger for at foreldrene har reell medvirkningsmulighet.

Næring

Sterke og levende samfunn for stabil og allsidig næringsliv er en sentral målsetting for Sametinget. Tradisjonell næringsutøvelse må sikres og videreutvikles, og nye næringer gis utviklingsmuligheter. Sametinget har i 2007 arbeidet for at næringslivet i de samiske områdene skal få bedret sine rammevilkår gjennom verdiskaping, kompetanse- og produktutvikling, sterkere markedsretting og salgstiltak, slik at næringene blir framtidsrettede og mer konkurransedyktige. Sametinget legger vekt på samarbeid for å styrke og utvikle det samiske næringsliv.

Dette søkes gjort både gjennom målrettet virkemiddelbruk og i direkte politisk kontakt med regionale og sentrale myndigheter med ansvar for tilrettelegging av næringspolitikken. I samarbeid med fylkene om de regionale utviklingsprogrammene og i politiske konsultasjoner på sentralt nivå, har en søkt å styrke rammevilkårene, særlig innenfor de marine næringene, reindrift, jordbruk og duodji. Sametinget har sett på muligheten for en nasjonal samarbeidsavtale med Innovasjon Norge.

Gjennom aktiv og målrettet virkemiddelbruk har Sametinget prioritert næringsvirksomhet som er av vital betydning for bo- og sysselsettingen i samiske lokalsamfunn. Bruken av naturressursene i samiske områder må i første rekke komme bosettingen i de aktuelle distriktene til gode. Sametinget ønsker derfor å ha reell innflytelse på utformingen av jordbruks-, reindrifts- og fiskeripolitikk og på forvaltningen av naturressursene i distriktene.

Gode rammevilkår for næringslivet i samiske områder gjelder ikke bare for tradisjonelle næringstilpasninger, men også i høy grad for arbeidsplasser knyttet til kultur-, informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Det er stor søkerpågang til Sametingets virkemidler til næringsformål. Den rammen som stilles til disposisjon er begrenset, slik at en må foreta prioriteringer innenfor en betydelig søkermasse. Det har vært nødvendig å prioritere støtte til investerings- og utviklingstiltak i næringslivet fremfor tiltak innenfor kultur- og andre samfunnsrelaterte områder. Innenfor jordbruket har det vært så stor pågang i forhold til avsatte midler at Sametinget så seg nødt til å gå utenfor avsatte budsjetterammer i 2007. Det samme gjelder innenfor variert næringsliv, hvor særlig støtte til etablering og utvikling av ulike servicenæringer står sentralt. Dette er en sektor hvor særlig sysselsetting av kvinner er betydelig representert. Etablering av arbeidsplasser for kvinner er en prioritert målsetting, sett i et helhetlig samisk samfunnsperspektiv. Utvikling av entreprenørskap i småsamfunn er et viktig innsatsområde for å stimulere til etablering av kvinnelige servicearbeidsplasser.

Etablering av en hovedavtale for duodji har ført til at hovedparten av søkere i duodjiavtalen er kvinner. Duodji har tradisjonelt vært en virksomhet som har vært dominert av kvinner, og gjennom duodjiavtalen vil Sametinget øke lønnsomheten i duodji slik at det kan sysselsettes flere. Et annet tiltak er lærlingordningen der alle lærlingene var kvinner - totalt 16 lærlinger har vært med på lærlingeordningen.

Næringslivet i samiske områder er preget av små bedrifter med få ansatte og enkeltmannsforetak. Mange bedrifter er sårbare og har ofte begrensede ressurser med hensyn til egenkapital, kompetanse, spesialisering, omstilling og nyskaping. Sametinget prioriterer derfor virkemidler for å skape miljøer hvor næringsliv og kunnskapsinstitusjoner knyttes sammen for å utvikle læringsmiljøer hvor samarbeid, erfaringsutveksling og kunnskapsutvikling står sentralt.

Gjennom bruk av virkemidler til gründeropplæring og næringshager ønsker en å gi det lokale næringslivet et løft i form av kompetanseutvikling. Som eksempel kan nevnes at det er gitt midler til Indre Finnmark Utviklingsselskap, hvor selskapet sammen med kompetanse- og FoU-miljøer vil samarbeide overfor bedrifter om kompetanseoppbygging, kartlegge veksthindringer, bygge nettverk og gi bedre generell bransjekunnskap for å oppnå vekst og utvikling i de lokale bedriftene.

Sametinget vil intensivere arbeidet med å få etablert et fireårig informasjons- og kommunikasjonsprosjekt om muligheter og rammer for næringsutvikling i samiske områder. Prosjektets målsetting vil være å kommunisere muligheter, rammer og krav som gjelder næringsutvikling, og ved å etablere informasjonskanaler.

Duodji

Utviklingen i duodjinæringen er i hovedsak knyttet til næringsavtalen for duodji. Organisasjonene Sámiid duodji og Duojáriid ealáhussearvi kom ikke til enighet om å fremme et felles dokument under avtaleforhandlingene for 2007. Av den grunn var det ikke grunnlag for å starte forhandlinger. Sametinget valgte å forlenge avtalen fra 2007 til 2008. Den utgjør totalt 8,22 millioner kroner. Det er satt av midler til blant annet driftsstøtte, velferdsordninger, investeringer og utviklingstiltak.

Sametinget har fulgt opp de tiltak som avtalepartene ble enige om i 2006. To arbeidsstipend ble fordelt til duodjiutøvere som ville videreutvikle sine virksomheter. Støtte til duodji har i hovedsak gått til tradisjonelle etableringer. Utfordringen ligger i å finne nye produkter og et bedre markedsgrunnlag for duodjiprodukter. For å få bedret kvaliteten på prosjekter i duodjinæringen, er det satt i gang etablereroppfølging, og arbeidet med merkevarebygging i duodji er så vidt startet. Den midlertidige lærlingordningen, som skulle ha vært avsluttet i 2006, er videreført frem til de syv lærlingene er ferdige med sine kontrakter. Sametinget har påtatt seg ansvaret med å finansiere disse kontraktene som Opplæringskontoret for reindrift har gjort utover 2006.

Det er satt i gang en gjennomgang av utfordringene innen kompetanse og opplæring i duodji. I arbeidet inngår blant annet vurdering av lærlingordning, veiledning og bistand for duodjiutøvere og Duodjeinstituttas rolle, organisering og eierforhold.

Totalt er 59 duodjiutøvere godkjent etter de kriterier som avtalepartene har satt. Opprinnelig skulle det etableres et nytt duodjiregister, men Datatilsynet må godkjenne etablering av et duodjiregister så lenge registeret er basert på etnisitet. Dette arbeidet ble ikke blitt fulgt opp, som følge av at det ble brudd i avtaleforhandlingene.

Det er utarbeidet en rapport om duodjinæringens økonomiske situasjon i 2007 med regnskapstall fra 2006. Driftsresultatet viser et snitt på kr 94 670 i 2007 mot kr 37 138 i 2006. Hovedårsaken til denne økningen har vært at det er første året driftstilskudd til duodji er med i regnskapstallene. Gjennomsnittstilskuddet i 2006 utgjorde kr 50 317.

Sametinget har sett at duodjinæringen har et spesielt behov for tiltak for å sikre rekrutteringen i næringen. Sametinget vil prioritere oppbygging og drift av duodjiverksteder som tiltak for å styrke rekrutteringen til duodjinæringen.

Reiseliv

Reiselivsnæringen i samiske områder består hovedsakelig av små bedrifter og aktiviteten er variert og mangfoldig. Samisk kultur har et stort potensiale i reiselivssammenheng. Den samiske kulturen som blir formidlet må ha en troverdighet som er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

Næringen opplever en voksende interesse i markedet for å oppleve samisk kultur og øke kunnskapen om samene som urfolk. Det er en økende interesse også for å etablere og utvikle tilbud innen aktivitets- og opplevelsesferie. I 2007 har Sametinget prioritert oppbygging av opplevelsesbaserte reiselivsprodukter fremfor utvidelse av overnattingskapasitet. En slik prioritering vil legge grunnlag for å bygge opp en mangfoldig og nyskapende reiselivsnæring, som bidrar til arbeidsplasser og sikret bosetting i samiske områder.

Sametinget har gitt innspill til Regjeringens arbeid med nasjonal reiselivsstrategi. Sametinget understreket viktigheten av at samisk reiseliv må utvikles og etableres på samenes egne prinsipper. Dette har Regjeringen fulgt opp i den nasjonale reiselivsstrategien.

Jordbruk

Sametinget har i 2007 utarbeidet en jordbruksmelding for de samiske bosettingsområdene. I meldingen understrekes det at jordbruket spiller en sentral rolle i å opprettholde samiske kulturtradisjoner og er en viktig sysselsettingsfaktor i samiske områder. Sametingets hovedmål for næringen er å opprettholde den sysselsettingen og de bruksstrukturer vi har i dag.

Det er videre et mål at jordbruket i de samiske bosettingsområdene sikrer matforsyningen til disse områdene. Utviklingen for jordbruket i de samiske bosettingsområdene er imidlertid dramatisk, og rammevilkårene for jordbruket i samiske strøk har endret seg betraktelig de siste årene.

Samisk jordbruk er i løpet av de siste 30 - 40 årene blitt standardisert etter norsk landbrukspolitik. Det er et mål å satse på mangfoldet i samisk jordbruk. Satsing på de samiske mattradisjonene kan gi lønnsomme kvalitetsnisjer som skaper nye arbeidsplasser og aktivitet på bygdene. Det er ikke bare reiselivsnæringen som etterspør lokal produsert mat og etnisk mat, men også lokalbefolkningen. Det ligger et stort potensial i å produsere for det lokale markedet i samiske områder.

Økende råvarepriser på verdensmarkedet, blant annet på melk og korn, kan gi større inntekter for jordbruket i samiske områder. Gårdbrukere kan med dette oppnå høyere pris for melk, men samtidig vil det føre til høyere kraftforpriser som igjen fører til økte kostnader.

Tendensen med at flere utbyggere starter med samdrift fortsetter. Det gir blant annet lavere byggekostnader og medlemmene i samdrifter har mulighet for mer fritid og lettere ferieavløsning. Salget av melkekvoter fortsetter å øke slik som i resten av landet. Konsekvensene av kvotesalg rammer imidlertid samiske områder sterkere, i og med at jordbruksmiljøene allerede er små. Utfordringen er å ruste opp eksisterende gårdsbruk som er tilpasset framtidens krav til tekniske løsninger og som unge ønsker å overta.

Sametingets tilskuddsordning oppfordrer til samkjøp av landbruksutstyr, blant annet redskaper. Dette senker kostnadsnivået for næringen. I tilskuddsordningen er det også prioritert nybygg og ombygginger av driftsbygg.

Forvaltning av anadrome og marine ressurser

Samene har drevet fiske så langt tilbake som det finnes historiske kilder. Samenes rett til ressursene i havet og elvene, og retten til å utnytte disse, er en avgjørende del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre samenes rettigheter til fiske, de marine ressursene og til bruken av elv og sjø. Sametinget er videre opptatt av at intensjonen om å fremme sak til Stortinget i inneværende periode om samer og andres rett til fiske blir fulgt.

Sametinget har i løpet av 2007 vært med på blant annet stortingsmeldingene om forvaltningen av kongekrabbe, strukturvirkemidler i fiskeflåten og ny havressurslov. Disse vil alle få stor betydning for det framtidige livsgrunnlaget i sjøsamiske områder. Sametinget har deltatt i prosessene rundt regulering av fiskeriene og særlig vern av kysttorsk.

Fiskeri- og kystdepartementet har i konsultasjonsprosessene om havressursloven konsekvent vist til at man avventer kystfiskeutvalgets konklusjoner. Kystfiskeutvalget for Finnmark skal avgi en utredning i form av en NOU i begynnelsen av 2008. Kystfiskeutvalgets utredning og oppfølgingen av denne er svært viktig for å komme videre i arbeidet med å sikre og anerkjenne samenes rett til fiske, sikre

samisk deltagelse i forvaltningen av fiske, og sikre vektleggingen av samiske interesser ved beslutninger.

Sametinget har gjort det klart at det nå forventes at de problemstillinger som ligger utenfor kystfiskeutvalgets og samerettsutvalgets mandater aktivt og raskt følges opp av departementet i tiden som kommer.

Sametinget er fornøyd med at hovedforslagene i St.meld. nr 40 (2006-2007) Forvaltning av kongekrabbe i stor grad er i tråd med Sametingets syn på en fremtidig krabbeforvaltning. Sametinget oppfatter prinsippet om områdeforvaltningen i meldingen som et positivt ledd i en fremtidig krabbeforvaltning. Meldingen er også positiv ved at en søker å balansere økt beskatning/kommersiell fangst i det mest berørte områdene i Øst-Finnmark opp mot uttynning/begrensning/nedfisking i vestfylket.

I stortingsmeldingen om strukturpolitikken var Sametinget sterkt uenig i at det åpnes for strukturering i gruppen mellom 11 og 15 meter, og Sametinget var ikke fornøyd med at konsultasjonene med Sametinget ble avbrutt før meldingen ble lagt fram. Når det gjelder videreføring av kondemneringsordningen og tidsavgrensede kvoter på mer enn 15 år, ble Sametingets standpunkter ikke tatt hensyn til. Samtidig fikk Sametinget gjennomslag for prinsippet om eierskapsbegrensninger i kystfiskeflåten.

I konsultasjonsprosessen rundt havressursloven har Sametinget anført at loven må være helhetlig og innenfor udiskutable folkerettslige rammer, altså at den også må inneholde bestemmelser som anerkjenner samenes rett til fiske, samt i å delta i forvaltningen av disse ressursene.

Departementet har, til tross for Sametingets innvendinger, valgt å fremme loven uten slike bestemmelser, men med henvisninger til at man avventer konklusjonene fra kystfiskeutvalget. Fra Sametingets side har man derfor tatt som subsidiært standpunkt at man ikke motsetter seg at loven fremmes men at det må komme frem i proposisjonen at loven ikke er annet enn en midlertidig løsning i påvente av kystfiskeutvalget. Videre må det fremgå av proposisjonen at departementet forplikter seg til et snarlig oppfølgende arbeid av kystfiskeutvalgets konklusjoner, som fremmes som en sak for Stortinget i inneværende stortingsperiode.

Samlet sett har konsultasjonsprosessen resultert i at partene ikke har kommet til enighet om den nye havressursloven i denne omgang, men Sametinget reserverer seg muligheten til å ha en helhetlig behandling av både havressursloven og saken som skal fremmes for Stortinget som følge av kystfiskeutvalgets konklusjoner når det foreligger.

Sametinget er bekymret for det store antall rømninger i oppdrettsnæringen og krever at omfattende tiltak igangsettes, herunder gjenfangst av rømt oppdrettsfisk. Næringen må ikke true de naturlige fiskestammene og må ha en driftsform som tar hensyn til miljøet. Det er viktig at oppdrettsnæringen drives på en måte som ikke er til hinder for tradisjonelt fiske verken i sjø eller i elv. Reguleringene for villaksfisket må sikre samiske rettigheter og tradisjoner, samtidig som bestandene forvaltes på en bærekraftig måte.

Laksefiske er et sentralt område for Sametingets arbeid. Sametinget har vært i konsultasjoner med Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmannen i Finnmark om fastsettingen av nytt reguleringsregime for anadrome laksefisk i perioden 2008-2012. Sametinget har i den forbindelse påpekt at fremtiden for sjøsamisk fiske må sikres en spesiell beskyttelse i reguleringene.

Når det gjelder laksefiske i Tana og Neiden skal det nedsettes et utvalg som får i oppdrag å utarbeide forslag til organisering og regelverk. De forslag som utvalget fremmer må være i samsvar med allerede eksisterende rettigheter, opparbeidet ved alders tids bruk og sedvane. Utvalget blir derfor i sitt arbeid nødt til å vurdere det nærmere innholdet i de lokale rettighetene. Sametinget er meget fornøyd med at det gjennom konsultasjonsprosessen er oppnådd enighet med Miljøverndepartementet om utvalgets

mandat og sammensetning for Tanautvalget. Samtidig er Sametinget kritisk til at tilsvarende prosess i Neiden drar ut i tid.

Regulering og forvaltning av kystsel er et sentralt ledd i Sametingets kyst- og fiskeripolitikk. Det er viktig med en levedyktig selbestand i samiske områder, men det er like viktig at bestanden holdes på et slikt nivå, at den ikke reduserer bestanden av fisk, og spesielt kysttorsken i fjordene, som sjøsamene er så avhengige av.

Sametinget ønsker en fremtidsrettet og helhetlig politikk hvor Sametinget er en av premissgiverne for utvikling av fiskeripolitikken i Norge. Sametinget ser på utprøving av lokale forvaltningsmodeller i fiskeforvaltning som en mulighet for å sikre bosetting og utvikling i samiske kystområder. Regjeringen brøt konsultasjonene med Sametinget i denne saken og fremmet meldingen uten å overholde en protokollert lovnad, som å utarbeide et notat der det ble redegjort for hvordan strukturtiltakene kan påvirke samiske interesser sett i forhold til folkerettslige forpliktelser.

Reindrift

Revidert reindrifftslov ble vedtatt våren 2007. I forkant av vedtaket hadde Sametinget et møte med Stortingets næringskomité i forbindelse med et åpent høringsmøte i Alta. De mer grunnleggende rettighetsspørsmål var ikke gjenstand for revisjon. Dette ble begrunnet med at samerettsutvalget hadde som mandat å utrede spørsmålene omkring den samiske befolkningens rettslige stilling når det gjelder retten til, og disponering og bruk av, land og vann i de samiske områdene utenfor Finnmark fylke. Særlig skulle reindriftas arealbruk og rettigheter vurderes.

Sametinget mener at konklusjonene i samerettsutvalgets utredning gir grunnlag for ytterligere endringer i reindrifftsloven. Dette gjelder blant annet reindriftas arealvern, reindriftas erstatningsansvar og den fremtidige forvaltningen av reindrifta. Sametinget har forhåpninger om en snarlig igangsetting av prosessen med å få på plass en ny og helhetlig reindrifftslov. Loven trådte i kraft 1. juli 2007 og statlige myndigheter skal først ha informasjonsmøter for reindrifftsneringen i 2008. Dessuten er loven ennå ikke oversatt til samisk. Manglende informasjon og oversetting er uheldig når det gjelder implementeringen av loven.

I reindrifftsforhandlinger har Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) i sine krav, og Sametinget i sine innspill, ved flere anledninger bedt om at skjevhetene på avgiftsordningene for reindrifta i forhold til jordbruket rettes opp. Staten ved Landbruks- og matdepartementet har gitt tilbakemelding på at avgiftsspørsmål ikke kan avklares under de årlige reindrifftsforhandlingene. På bakgrunn av dette har Sametinget, i samråd med NRL, utarbeidet et innspill til prinsippmeldingen vedrørende avgiftsordningene i reindrifftsneringen. Dagens avgiftsordning er diskriminerende ettersom jordbruket har gunstigere avgiftsordning enn reindrifta ved investering og drift av driftskjøretøy i næringa. Utøverne av jordbruk og reindrift må ha like avgiftsordninger. Sametinget er fornøyd med at det fremkommer i Stortingets behandling av Sametingets årsmelding 2005 at dette også er Stortingets mål.

Sametinget deltar i styringsgruppen for et dialogprosjekt som har som mål å legge til rette for felles politikk i fjellområdene i Sør- Trøndelag og Hedmark. I dette området har det opp gjennom årene vært betydelige konflikter om bruken av utmarksarealene mellom reindrifta og grunneiere. Prosjektet tar sikte på å etablere økt forståelse for hverandres næringsinteresse og behov, samt å styrke dialogen mellom reindrifta og forvaltningen/ kommunene. Dette prosjektet har stor aksept fra alle berørte parter og har overførelsesverdi til andre områder/ landsdeler dersom prosjektet lykkes.

Sametinget har oppnevnt områdestyrene for reindrifftsneringen 2008 – 2011. I denne prosessen har sametingsrådet vektlagt og tatt initiativet til at oppnevningene skal skje i samråd med de aktuelle fylkeskommunene slik at styrene får en sammensetning som har legitimitet i næringa. Sametinget er opptatt av at reindriftas styringsorganer har reindriftssamisk flertall og ledelse.

Sametinget har satt fokus på de utfordringene som reindriftnæringen i Trollheimen står overfor. Reindriften i Trollheimen drives på et område som ikke er regulert til reindrifftformål etter reindrifftlovens bestemmelser. Reindriften er avhengig av avtaler med grunneierne, eller at staten eksproprierer reindrifttetten. Sametinget vil arbeide for at reindriften arealgrunnlag i Trollheimen sikres.

Sametinget ser en rekke andre utfordringer som reindriftnæringen står overfor. Dette gjelder for eksempel avklaring av soneinndelingen i reindriften og særlig er presset stort i fellesbeiteområdene. I medhold av den nye reindrifftsloven, kan områdestyret bestemme at det skal megles mellom to parter som ikke klarer å samarbeide om løsning av en konflikt.

Verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og samisk reiseliv

Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen sagt at den vil prioritere et verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og satse på samisk reiseliv. Sametinget har påtatt seg ansvaret med å administrere programmet. Det er behov for å ta vare på og videreutvikle samiske tradisjonelle næringskombinasjoner. Det første året skal det legges vekt på utmarksnæringer, samisk reiseliv og duodji. I programmet legges det også opp til kombinasjon med nye næringer slik at lokale ressurser, kompetanse og tradisjoner utnyttes til en positiv utvikling i samiske samfunn. Tiltak som retter seg mot nyskaping og entreprenørskap er viktige for å sikre levedyktige kombinasjoner.

Sametinget behandlet en melding om utvikling av utmarksnæringer i 2007. Oppfølging av denne skal skje gjennom verdiskapingsprogrammet for næringskombinasjoner og samisk reiseliv. Det er utarbeidet strategier for utvikling av utmarksnæringer. Målet med satsingen er å øke verdiskapingen gjennom bedre utnyttelse av utmarksressurser. De satsingsområder som skal prioriteres er å bedre rammebetingelsene for å drive med utmarksnæring, kvalitetssikring, kompetanseheving og utviklingsarbeid, salg og markedsarbeid og nettverksdannelse. I denne satsingen inngår også utmarksbasert reiseliv. Samtidig med at meldingen ble vedtatt avviklet Sametingets plenum en midlertidig driftsstøtteordning for utmarksnæringer i 2007.

I verdiskapingsprogrammet skal det også satses på å sikre rekruttering av unge til duodjinæringen gjennom en lærlingordning og bedre veiledningstjenesten i duodji.

Helse og sosial

Sametingets overordnede mål for helse- og sosialpolitikken er en helhetlig og likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkning.

Sametinget mener at grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse i samisk språk og kultur. Det er fortsatt et stort behov for dette hos helse- og sosialfaglig personell på alle nivå, og kvalitetssikringen av den samiske helse- og sosialtjenesten er i stor grad avhengig av enkeltpersoner. Sametinget mener derfor at dette arbeidet må prioriteres og forankres på et systemnivå.

Sametingets arbeid innenfor helse- og sosialtjenesten for 2007 har derfor vært rettet mot å skape forståelse for hvordan målet om en likeverdig tjeneste til det samiske folk kan oppnås, herunder å øke kunnskapen om samiske tjenestemottakeres rettigheter og behov. Det har også vært arbeidet for at ansvaret for å kvalitetssikre tilbudet til samiske pasienter skal løftes fra enkeltpersoner og til et overordnet nivå.

Samiske barns rettigheter

Sametinget har i møte med barne- og likestillingsministeren tatt opp utfordringene samiske barn og unge møter i kontakt med hjelpeapparatet. Det ble påpekt at samiske barn og unge har krav på et likeverdig og kulturelt tilpasset barnevernstjeneste og at dette innebærer at fagfolk, behandlingsinstitusjoner, og kommunale og offentlige organer må ta utgangspunkt i samiske barn og unges språklige og kulturelle identitet når hjelpetiltak planlegges.

Sametinget har videre i møte med barne- og likestillingsministeren og justisministeren tatt opp prosjektet "Barnas Hus", som omhandler en ny avhørsmodell av barn som har vært utsatt for overgrep med mere. Sametinget har påpekt betydningen av at samiske barns behov og rettsikkerhet ivaretas og sikres i dette arbeidet. Sametinget har bedt om at det legges til rette for et tilsvarende tilbud for samiske barn og unge, som har blitt utsatt for vold og overgrep. Sametinget har ikke mottatt tilbakemelding på saken og vil følge opp arbeidet.

Stortingsmelding om nasjonal strategi for å utjevne helseforskjeller i Norge

Sametinget har gitt innspill til arbeidet med stortingsmelding om nasjonal strategi for å utjevne helseforskjeller i Norge. Dette har medført at det i meldingen påpekes at det foreligger lite kunnskap om sammenhengen mellom sosiale forhold og helse i den samiske befolkning. Meldingen peker på at satsing på oppbygging av flerkulturell kompetanse innenfor helse- og sosialtjenesten og innenfor forskningsmiljøene er viktig. Sametinget anser det som viktig at mangelen på og behovet for dokumentert kunnskap er synliggjort og vil følge dette videre opp.

Internasjonalt engasjement

Sametinget ser behovet for økt internasjonalt engasjement når det gjelder urfolksrelaterte helse- og sosialpolitiske spørsmål. Samisk helse- og sosialarbeideres kompetansesenter i Nord-Finland og en delegasjon fra Helse- og sosialdepartementet i Australia har tatt kontakt for å få innføring i hvordan Sametinget jobber med til samiske helse- og sosialspørsmål.

I november deltok Sametinget på en internasjonal og grenseoverskridende helsekonferanse i regi av NOPUS (The Nordic Educational Programme for the Development of Social Services). Overordnet tema for konferansen var hvordan en kan samarbeide for å tilrettelegge samiske helse- og sosialtjenester over de nordiske grenser. Konkret ble det satt fokus på kultur- og språkkompetanse i tjenestene, samt rekruttere samisktalende helse- og sosialarbeidere til utdanninger og profesjonsyrker.

Samarbeidsorganet mellom Sametinget og regionale helseforetak

Samarbeidsorganet mellom Sametinget og regionale helseforetak skal være med på å sikre spesialisthelsetjenestens forpliktelser til å kvalitetssikre sine tjenester til det samiske folk. Etter påtrykk fra Sametinget har alle de regionale helseforetak fått i oppdrag å delta i samarbeidsorganet. Helse Sørøst RHF og Helse Vest RHF er nå representert i organet. Samarbeidsorganet har avholdt ett møte i 2007. En av de viktigste sakene for samarbeidsorganet fremover er informasjon til alle foretakene om samiske pasienters rettigheter og behov. I den forbindelse har det også vært avholdt et møte med Sosial- og helsedirektoratet for å diskutere informasjonsstrategier som kan bidra til ivaretagelse av samiske pasienters rett og behov for tilrettelegging. Deriblant er det viktig å sikre at kunnskap som samiske fagmiljøer besitter blir mer benyttet.

Seminarer og konferanser

Helse- og sosialkonferansen ble avholdt i oktober. Konferansen var et samarbeid mellom Sametinget, SANKS, Fylkesmannen i Finnmark, Senter for samisk helseforskning, Undervisningssykehjemmet i Karasjøk og Samisk spesialistlegesenter. Helse- og sosialkonferansen avløste de tidligere prosjektlederseminarene som har vært avholdt siden år 2000. Målet med konferansen var å arbeide

fram felles strategier for å nå målsettingen om et likeverdig helse- og sosialtilbud for det samiske folk. Konferansen hadde tverrfaglig deltagelse hvor rettigheter til helse, metoder innenfor klinisk hverdag, utfordringer innen forskning og utdanning, og forskningsresultater ble debattert.

Sørsamisk helse- og sosialseminar ble arrangert i november. Sametinget holdt et innlegg om Sametingets helse- og sosialpolitiske tiltaket i det sørsamiske området. Overordnet tema for seminaret var hvordan helse- og sosialtjenester kan tilrettelegges for sørsamiske brukere. Konkret ble det satt fokus på kultur- og språkkompetanse i tjenestene, og hvordan en kan drive opplæring i samisk språk, samt å rekruttere sørsamiske helse- og sosialarbeidere til utdanninger og profesjonsyrker.

Evalueringen/omstruktureringen av profesjonsstudiet i medisin ved Universitetet i Tromsø

Universitetet i Tromsø (UiTø) har satt i gang en revidering og omstruktureringen av profesjonsstudiet i medisin. Sametinget har etterspurt hvordan universitetet møter de utfordringer samiske pasienter står ovenfor i den norske helse- og sosialtjenesten. Sametinget påpeker UiTøs ansvar overfor det samiske folk, og uttrykker bekymring over begrenset fokus på samisk språk- og kultur i medisnutdanningen.

Ivaretakelse av samiske pasienters rettigheter og behov innenfor spesialisthelsetjenesten

Sametinget ba om konsultasjoner om Regjeringens oppdragsdokumenter til regionale helseforetak. Formålet er å synliggjøre og sikre samiske pasienters rettigheter til en likeverdig helse og sosialtjeneste. Sametinget er i en prosess med Helse- og omsorgsdepartementet om oppdragsdokumentene

Oppfølging av nasjonal helseplan

Sametingsrådet har hatt møte med helse- og omsorgsministeren, hvor utfordringer i arbeidet med en likeverdig helse- og sosialtjeneste til den samiske befolkning ble drøftet. Sametingsrådet la vekt på at et likeverdig tjenestetilbud til samiske pasienter forutsetter at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan dette skal nås. Sametinget viste til plenumsvedtak vedrørende Nasjonal helseplan (2007-2010), og forventer at nasjonal helseplan sikrer en likeverdig helse- og sosialtjeneste til den samiske befolkning. Sametingsrådet ba om grundige prosesser rundt ivaretakelse av samiske pasienters rettigheter og behov i oppfølging av planen.

Prosjektmidlene

Sametinget disponerer midler til oppfølging av Regjeringens handlingsplan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning, Mangfold og likeverd. Største delen av midlene blir tildelt helse- og sosialprosjekter etter søknad.

I 2007 har Sametinget tildelt midler til helse og sosialprosjekter på i overkant av tre millioner ut i fra følgende prioriterte satsingsområder:

- utrednings- og prosjektarbeid med sikte på tilpasning av helse- og sosialtjenester til samisk virkelighet,
- metodeutvikling og tilretteleggelse av tiltak for ulike behov innenfor den ordinære helse- og sosialtjeneste i samiske områder.
- opplæring av helse- og sosialpersonell i samisk språk og kulturforståelse.
- prosjekt som har som formål å utvikle forslag til gode redskaper for å kunne måle og sikre kvalitet på helse og sosialtilbud til den samiske befolkning.

Sametinget har bidratt med prosjektmidler til mange gode prosjekter. Som et eksempel kan en nevne Storfjord kommunes to prosjekter i henholdsvis rusomsorgen og helsesektoren. Prosjektene har vært å implementere samisk språk og kultur i det kommunale helse- og sosialtilbudet. I september

inviterte kommunen til en erfaringskonferanse hvor prosjektenes resultater ble presentert. Slik det har fremgått av rapporteringene og av selve presentasjonene på konferansen, har resultatene av tiltakene vært positive og gode. Sametinget holdt et innlegg og var representert på konferansen. Sametinget har også fordelt stipender i videreutdanning innenfor psykososialt arbeid blant barn og unge.

Vi har lite dokumentert kunnskap om samiske barns oppvekstvilkår. Vi vet at barnevernet i stor grad mangler samisk språk og kulturkompetanse. Dette medfører at samiske foreldre/foresatte kan synes at det er vanskelig å ta kontakt med barnevernet og hjelpeapparatet. Vi har heller ikke oversikt over hvor mange samiske barn som er i norske fosterhjem. Dette har Sametinget påpekt flere ganger ovenfor ansvarlige myndigheter, og vil fortsette å påpeke dette. Det kan også være grunn til å se nærmere på fylkesmannens tilsynsfunksjon når det gjelder ivaretagelse av samisk språk og kultur i tjenestene.

Likewise er det fortsatt mangel på samisk språk- og kulturkompetanse innefor helse og sosialtjenesten generelt. Det er derfor viktig at dette ivaretas i de ulike helse- og sosialfaglige utdanningene.

